

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»

на тему:

Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти

Виконала:

студентка II курсу, 63 групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Гончаренко Юлія Олександрівна

Науковий керівник:

викладач кафедри дошкільної та
початкової освіти
Олексієнко Вікторія Вікторівна

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2023 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від «___» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	9
1.1. Формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в професійній діяльності як науково-практична проблема.....	9
1.2. Розвиток творчого потенціалу вихователя закладу дошкільної освіти.....	16
1.3. Особливості формування творчих здібностей вихователів в професійній діяльності у закладах дошкільної освіти	36
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	42
2.1. Критерії, показники, рівні сформованості творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти	42
2.2. Педагогічні умови формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти	46
2.3. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних умов формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти	49
2.4. Аналіз результатів проведеної експериментальної роботи	61
Висновки до розділу 2.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	79
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток державності в Україні визначив нові напрями для системи освіти. Основні принципи, визначені законами та Конституцією України, такими як «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», «Про засади державної мовної політики», а також оновлений Базовий компонент дошкільної освіти України (БКДО), встановлюють нові стандарти для освітніх закладів. Згідно з цими документами, завдання освітніх установ полягає у створенні умов для поліпшення якості освіти від дошкільного рівня до вищого, з особливим акцентом на підготовці вихователів для роботи з дітьми дошкільного віку.

Зміни в українському освітньому просторі пов'язані з військовою агресією Росії, що призвела до погіршення загального рівня життя і соціальної захищеності населення. Порушення сталості зовнішнього середовища проживання, пандемія COVID-19, викликана коронавірусною хворобою SARS-COV-2, низька кваліфікація педагогічних працівників та обмежена компетентність батьків у питаннях виховання дітей дошкільного віку визначають нові стратегічні та тактичні вектори в розвитку дошкільної освіти. Враховуючи сучасну ситуацію, це переорієнтування в багатьох відносинах пов'язують із стимулюванням творчих здібностей, як ключового аспекту педагогічної майстерності педагогів. Це виступає потужним каталізатором для неперервного саморозвитку, самоосвіти і самовдосконалення фахівців в галузі дошкільної освіти (далі - ДО).

Модернізація та нові стандарти дошкільної освіти України висувають високі вимоги до рівня розвитку творчої особистості педагога-вихователя, що є в сучасних умовах актуальною проблемою, яка потребує пошуку різних підходів, прийомів та технологій для її вирішення.

З огляду на це, та у відповідності з новою редакцією Закону України «Про освіту» (ст. 54) педагогічні працівники мають постійно підвищувати свій

професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність. Це означає, що формування творчих здібностей, без набуття яких неможливо реалізувати всебічний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку залишається однією з актуальних проблем дошкільної освіти.

Аналіз наукової літератури з проблеми розвитку творчого потенціалу особистості свідчить про багатоаспектність її наукового осмислення. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки фахівців ДО розкрито в працях Л. Артемової, Б. Андрієвського, Г. Беленька, Є. Белкіної, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Загородня, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Кононенко, І. Кривоноса, К. Крутій, В. Кьона, А. Линенко, Н. Лисенко, Н. Манжелій, Т. Науменко, Л. Петухової, Т. Поніманської, Л. Покроєвої, О. Поліщук, С. Тітаренко, Х. Шапаренко, Р. Кондратенко та інших.

Розкриттю фундаментальних основ розвитку особистості як суб'єкта діяльності розкрито в дослідженнях К. Абульханова, О. Антонова, О. Антошак, П. Блонського, Г. Балла, І. Беха, І. Білої, П. Блонського, Л. Виготського, Н. Гузій, Г. Костюка, А. Леонтьєва, Б. Ломова, А. Петровського, С. Рубінштейна та ін.; окремих аспектів формування творчого розвитку людини та психолого-педагогічних факторів, які впливають на становлення її якостей, – наукові роботи І. Аверіної, Г. Альтшуллера, Б. Ананьєва, В. Андрєєва, Д. Богоявленської, А. Брушлинського, Л. Виготського, Н. Вишнякової, Н. Гузій, С. Дмитрієва, Л. Друбецької, О. Ємчик, В. Загв'язинського, І. Зязюна, Е. Ильин, В. Кан-Калик, О. Клепікова, Н. Кузьміної, Г. Костюка, О. Кульчицької, А. Маслоу, В. Моляка, Б. Нікітіна, М. Поташника, В. Рибалки, К. Роджерса, С. Рубінштейна й ін.;

Проте, незважаючи на значний інтерес вчених до даного питання, проблема формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Науковий аналіз джерельної бази досліджуваної проблеми, а також вивчення стану формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного

віку в системі ЗВО дали змогу виявити низку суперечностей, зокрема, між:

– об'єктивними потребами суспільства в творчих вихователях дітей дошкільного віку і недостатнім рівнем розвитку їх творчих здібностей;

– сучасними вимогами до рівня творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку і відсутністю науково обґрунтованих моделей їх формування у процесі професійної діяльності в умовах ЗДО;

Актуальність і значущість означеної проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: **«Формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти»**.

Мета дослідження спрямована на наукове обґрунтування та експериментальну перевірку педагогічних умов, сприяючих розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку у рамках роботи дошкільного навчального закладу (ЗДО).

Відповідно до сформульованої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробки проблеми у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах.

2. Розкрити структурні компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості творчих здібностей вихователів дітей раннього та дошкільного віку.

3. Виявити та науково обґрунтувати педагогічні умови формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність вихователів дітей раннього та дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі (ЗДО).

Для досягнення поставленої мети й розв'язання визначених завдань на всіх етапах дослідження застосовувався комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження:**

– *теоретичні* – аналіз та узагальнення джерельної бази для з'ясування стану розроблення проблеми; порівняння з метою уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження; аналіз нормативних документів з питань професійної діяльності фахівців ДО з метою визначення сучасного стану формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку;

– *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, інтерв'ювання, експертна оцінка) з метою виявлення рівнів сформованості творчих здібностей педагогічних працівників ЗДО;

– *методи математичної обробки даних* – математична обробка результатів дослідження, їхній якісний та кількісний аналіз, відображення в табличних і графічних формах з метою фіксації й узагальнення показників результативності дослідно-експериментального дослідження, визначення їхньої статистичної значущості та об'єктивності.

Експериментальною базою було обрано «Чернігівський дошкільний навчальний заклад № 26 Чернігівської міської ради Чернігівської області та Чернігівський дошкільний навчальний заклад №53, центр Софії Русової, Чернігівської міської ради Чернігівської області».

Експериментальним дослідженням було охоплено 59 вихователів дітей дошкільного віку.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в:

– *уточнено* сутність і структуру поняття «творчі здібності» «творчі здібності вихователів закладів дошкільної освіти»;

– *обґрунтовано* педагогічні умови формування творчих здібностей

вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти (організація занять у формі міжсуб'єктного діалогу учасників освітнього процесу, спрямованого на взаємообмін і взаємозбагачення їх ціннісних сфер; розвиток рефлексивних здібностей вихователів з метою пошуку шляхів і засобів безперервного творчого саморозвитку в процесі професійної діяльності);

– *визначено* критерії сформованості творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку із відповідними показниками (мотиваційним, змістовим, рефлексивним); схарактеризовано рівні сформованості досліджуваного утворення (високий, середній, початковий);

– *подальшого розвитку* набули теорія і методика розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й впровадженні в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорено під час міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій: «I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Освіта XXI Століття: Аксіологічний вимір» 02 грудня 2022 року, м. Нікополь» та «IV Міжнародної науково-теоретичної конференції «Теоретичні та практичні наукові дослідження та результати», 7 квітня 2023 року, м. Піза Італія».

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 2 публікаціях автора, із них 1 стаття і 1 – навчально-методичний посібник.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження та складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (82 найменування) і 13 додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 117 сторінок. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 78 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 3 рисунків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в професійній діяльності як науково-практична проблема

У контексті сучасних соціально-економічних змін в Україні, проблема розвитку творчих здібностей вихователів дошкільного віку під час їх професійної діяльності є актуальною та важливою для дослідження в різних наукових галузях. Психологи, педагоги, валеологи та філософи вивчають сутність цієї проблеми та обґрунтовують різні підходи до визначення категорії «творчі здібності». Науковий інтерес до цього питання підсилюється також через недостатню розробленість ряду аспектів, які визначають ефективність формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в ході їхньої професійної діяльності [48].

У сучасній системі освіти України сьогодні визначальною тенденцією є необхідність забезпечення умов для якісного оновлення, яке відповідає соціокультурним і економічним потребам суспільства. Таким чином, реформи в освітній системі, включаючи систему дошкільної освіти, повинні бути радикальними [49].

Сучасний педагог має володіти розумінням методик роботи з дітьми, усвідомлювати психологічні особливості вихованців та мати сформовані педагогічні уміння та здібності для забезпечення гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Отже, основним завданням вищої освіти є надання основних знань у гуманітарних і соціально-економічних, фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплінах. Це є необхідною базою для розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку та створення умов для розкриття їхніх педагогічних талантів. Такий підхід визначає напрямок пошуку науковців і практиків у створенні сприятливих умов для розвитку

творчих здібностей вихователів у дошкільних освітніх закладах, а також у рамках вищої освітньої програми [49].

Сучасний фахівець, який працює з дітьми дошкільного віку в системі дошкільної освіти (ДО), є випускником та кваліфікованим педагогом, обладнаним необхідними педагогічними технологіями та знаннями, що відповідають сучасним суспільним вимогам і рівню розвитку науки про дитину. Ефективність його роботи в ЗДО (закладі дошкільної освіти) залежить від використання передових педагогічних підходів.

При визначенні поняття «вихователь дітей дошкільного віку» в ролі педагога, який повинен мати психолого-педагогічні знання, навички та уміння, а також як фахівця в галузі дошкільної освіти, ми використовували дослідження таких авторів, як Л. Артемова [5], А. Богуш [17], О. Богініч [18], Н. Гавриш [69], Л. Загородня [36], О. Кононко [45], К. Крутій [51], С. Тітаренко [36] та інші.

На думку К.Приходченко, саморозвиток педагога-вихователя можна як невід'ємну умову саморозвитку вихованця, оскільки навчити може знаючий, передати досвід – його має, наповнити духовними цінностями - що володіє ними. Мова йде про внутрішній світ особистості педагога-вихователя, готового до самозміни, до збільшення особистого творчого потенціалу та на цій основі його самореалізації у педагогічній творчості [70].

Для виокремлення сутності та меж досліджуваної проблеми звернемося, перш за все, до аналізу понятійного апарату дослідження, а саме сутності таких категорій: «творчі здібності», «творчі здібності вихователів закладів дошкільної освіти» «професійне удосконалення» тощо. У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до визначення означених понять. На підставі того, що різні джерела по-різному їх трактують, проаналізуємо ці підходи більш детально.

Розглядаючи поняття творчого потенціалу, важливо відзначити, що цей явищний феномен не є статичним показником особистості педагога. Він

постійно знаходиться в русі та формується на основі накопиченого творчого та соціального досвіду, психолого-педагогічних та предметних знань, нових ідей, умінь та навичок. Цей неперервний процес дозволяє педагогові виявляти та застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми та методи, що в свою чергу сприяє постійному удосконаленню його професійних функцій [36].

Професіоналізм діяльності, за К. Крутій, це – якісна характеристика суб'єкта діяльності – представника даної професії, що визначається мірою опанування сучасним змістом і засобами вирішення професійних завдань, продуктивними засобами її здійснення [51].

Серед психологічних концепцій найбільшого поширення набула концепція професіоналізму В. Роменець, котра, виокремлюючи об'єктивні та суб'єктивні чинники, вважає, що особистість, яка успішно вирішує задачі навчання і виховання, готує для суспільства потрібний соціальний продукт – випускника з бажаними психологічними якостями (об'єктивні критерії) та особисто прихильна до професії, мотивована до праці в ній, задоволена професією (суб'єктивні критерії) [74].

У вітчизняних розробках простежується ряд істотних визначень професіоналізму, серед яких досить тривалий час провідним було тлумачення професіоналізму як достатнього для творчого розв'язання завдань професійної діяльності рівня розвитку професійної культури і самосвідомості особистості, яке розкрив І. Зязюн [40].

При описі професіоналізму вихователя в дошкільних навчальних закладах (ЗДО), Л. Курило [59] наголошує, що це комплексне особистісне утворення, засноване на теоретичних знаннях, практичних навичках, значущих особистісних якостях та досвіді, що формують готовність до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень самоорганізації в цій сфері.

Професійна діяльність вихователя на думку Л. Загородньої та С. Тітаренко полягає у спрямованості його зусиль на створення умов для

гармонійного розвитку вихованців, володіння інноваційними методами та прийомами роботи з дітьми за конкретними методиками, створення атмосфери співробітництва й співтворчості, встановлення та регулювання взаємин з дітьми, батьками, колегами тощо. Для успішної реалізації цих завдань вагомим значення набуває розуміння вихователем того, яким чином дійти до вершин своєї професійної діяльності, а отже, як оволодіти професійною майстерністю [36].

Професійна діяльність вихователя ЗДО ставить високі вимоги до комплексу психологічних якостей педагога.

Досліджуючи проблему професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти деякі дослідники, зосереджують увагу на формуванні цього утворення у процесі дослідження історико-педагогічних основ професійно-практичної підготовки фахівців Г. Беленької, О. Лук'янченко, Е. Панасенко, Ю. Чирва; проходженні майбутніми вихователями ЗДО педагогічної практики В. Дуброва, Л. Кідіна, Л. Машкіна, Т. Поніманська; на засадах акмеологічного підходу Х. Шапаренко [6; 19].

Сучасні психолого-педагогічні дослідження [14–16; 35; 47 та ін.] підтверджують, що якісні зміни в суспільстві, які ведуть до покращення його стану, передусім залежать від активної участі у перетворювальній діяльності кожної особистості. У свою чергу, така участь має тісний взаємозв'язок з умовами, в яких опиниться суб'єкт, із можливостями, які створені в соціумі та забезпечують перетворювальну діяльність. За таких обставин, проблема розвитку творчих якостей особистості та створення необхідних умов для цього процесу стає надзвичайно актуальною.

Важливість розв'язання проблеми творчого потенціалу фахівця у галузі дошкільної освіти зумовлюється зростанням значення дошкільної освіти як початкового етапу в системі освіти України, декларованим у нормативно-правових актах [37; 38; 54]. Творча позиція педагога-вихователя забезпечує цілісний розвиток дитини, що висуває високі вимоги до рівня його підготовки.

Важливу основу для розуміння природи готовності до творчої діяльності в умовах різних типів закладів дошкільної освіти та розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку склали праці І. Білої [15], Л. Друбецької [34], О. Листопада [60], І. Міхіної [64], С. Пехаревої [69], К. Приходченко [70], О. Семенова [76], Е. Торанса [82] та ін. Дослідження проблеми професійної підготовки вихователя закладу дошкільної освіти представлено у працях Л. Артемової [5], Г. Беленької [14], А. Богуш [17], Л. Березовської [17], К. Волинець [23], І. Дичківської [32], Л. Друбецької [34], О. Ємчик [35], О. Листопада [60], А. Сущенко [78] та ін. Психолого-педагогічні засади розвитку особистості вихователя ЗДО педагогічної освіти окреслено Г.Беленька [14], О. Богініч [18], І. Гавриш [26], Н.Гузій [31], О. Ємчик [35]), проте розвиток особистості вихователя дітей дошкільного віку, зокрема, і його творчого потенціалу, ще не став предметом окремого дослідження.

На наше переконання, необхідність вирішення цього питання зумовлює визначення та переосмислення умов розвитку творчих якостей особистості фахівців у галузі дошкільної освіти відповідно до їх кваліфікаційної категорії.

Поняття формування та розвитку творчих здібностей особистості включає її спрямованість на саморозвиток, самореалізацію, самовдосконалення та досягнення вершини професіоналізму у сфері педагогічної діяльності. Тому дослідження Т. Швець, у якому розкривається сукупність умов ефективного функціонування організації професійного самоосвіти майбутнього вчителя, яку він вважає системою, що має роль засобу перебудови процесу педагогічної діяльності. їх професійна підготовка на засадах гуманізації та демократизації, є дуже важливою та значущою для вирішення досліджуваних проблем. Автор визначає професійну самоосвіту як саморух особистості до професійної самореалізації, свідомий виховний процес особистості майбутнього вчителя, здійснення комплексу творчих дій, заснованих на єдності його свідомості та самосвідомості і спрямованих на оволодіння нею з цілісною готовністю до педагогічної діяльності –

психологічною, практичною, готовністю до самовдосконалення після закінчення ЗВО [49].

Вирішуючи проблему формування творчих здібностей у процесуальному та результативному аспектах, ми звернулися до висновків дослідження В. Бенери, присвяченого формуванню пізнавальної самостійності вчителя-дефектолога. Вважаємо, що пізнавальна самостійність як складна інтегральна характеристика особистості за визначенням О. Антонова включає ті особистісні якості (готовність до саморозвитку, відповідальність, прагнення до успіху тощо), які можуть бути сформовані в процесі діяльності. професійна діяльність педагога-дефектолога та має зумовлювати процес самореалізації, самовдосконалення та саморозвитку особистості [7].

Під час аналізу стану досліджуваної нами проблеми в педагогічній теорії, ми також звернулися до наукових досліджень, які фрагментарно розглядають окремі аспекти формування педагогічної майстерності, не охоплюючи їх у цілому. Зокрема, важливим є дослідження Л. Загородньої, яка висвітлює концепцію педагогічного супроводу дітей дошкільного віку як базовий принцип всієї гуманістично орієнтованої освітньої системи, включаючи усіх її суб'єктів. Ця концепція передбачає організацію взаємодії між дорослим та дитиною дошкільного віку [36].

Дослідження О. Кононко, присвячене проблемі професійно-педагогічної підготовки вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку, призвело до висновків, з якими ми повністю погоджуємося. А саме, її висновки підтверджують, що професійно-педагогічна підготовка вихователів для соціалізації дітей дошкільного віку є комплексним процесом, який включає в себе набуття професійно-педагогічних знань і вмінь щодо інтеграції дитини в соціальне середовище та формування елементів світогляду [45].

Професійно-педагогічна підготовка вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку буде ефективною, стверджує авторка, за умови вдосконалення змісту цієї підготовки, адекватної логіки у формуванні

соціального досвіду дітей дошкільного віку, визначення рівнів соціалізації дітей дошкільного віку, методи і засоби виховання, спрямовані на формування вмінь і навичок вихователя керувати процесом соціалізації дошкільнят [45].

Проаналізувавши теоретичні аспекти сутності категорії творчості важливо враховувати різноманітні фактори, ознаки, властиві процесу творення. З погляду психології і педагогіки в контексті нашої проблематики цінним є сам процес творчої роботи, дослідження процесу готовності до творчої діяльності, добір форм, прийомів, методів та засобів розвитку творчих здібностей.

Нам імпонує в контексті нашого дослідження думка Ю. Бабанського, який дає визначення творчості як складного психічного процесу, пов'язаного з характером, інтересами та здібностями особистості людини і дитини зокрема [9].

Крім, цього аналізуючи проблему розвитку творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти, ми схилиємось до думки, що творчі здібності – далеко не новий предмет дослідження науковців з різних галузей науки. Однак, можливо констатувати, що раніше особливої гострої потреби в оволодінні людиною творчими здібностями у суспільстві не виникало [12].

Після проведення аналізу різних підходів до визначення основних компонентів творчих здібностей, можна зробити узагальнений висновок, що незважаючи на різноманіття точок зору на їхнє визначення, науковці визначають творчу уяву та якість творчого мислення як обов'язкові складові цих здібностей. Отже, основними напрямками розвитку творчих здібностей людини, зокрема дитини, є розвиток уяви та мисленнєвих якостей, що утворюють основу творчості.

Дефініція творчих здібностей вихователя дітей дошкільного віку тісно пов'язана з категоріями «творчість» та «творча діяльність». Розглядаючи поняття творчих здібностей вихователя дошкільного навчального закладу, ми враховуємо його взаємозв'язок із «творчою діяльністю» у зазначеному закладі.

Під творчою діяльністю вихователя дітей дошкільного віку ми розуміємо таку діяльність педагога, що призводить до створення чогось нового – предмету зовнішнього світу, формулювання нових думок або відкриття нових знань про навколишній світ. Це також може включати в себе формування нового сприйняття реальності в професійній діяльності в умовах закладу дошкільної освіти [77].

1.2. Розвиток творчого потенціалу вихователя закладу дошкільної освіти

Творчі здібності є одним з основних складових компонентів загальної структури особистості, розвиток їх сприяє розвитку особистості вихователя закладу дошкільної освіти і дитини дошкільного віку в цілому. На думку науковців: Л. Виготського [24], С. Дмитрієва [33], В. Моляко [71], С. Рубинштейн [75] та ін., основою творчих здібностей є загальні здібності: якщо людина або дитина вміє аналізувати, порівнювати, спостерігати, розмірковувати, узагальнювати, то у неї, як правило, виявляється високий рівень інтелекту.

Відповідно вихователь закладу дошкільної освіти і дитина дошкільного віку може бути обдарованою і в інших напрямках: художній, музичній, соціальних відносин, спортивній, творчій, де її буде відрізняти висока здатність до генерування нових ідей.

В контексті нашого дослідження підґрунтям творчих здібностей виступає професійна компетентність – знання вихователя звернені, з одного боку, до занять, які він проводить, а з іншого – до вихованців з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей.

Формування та розвиток здібностей – це глибоко особистісний процес, котрий забезпечується наявністю в вихователів необхідних задатків, цілеспрямованою їх діяльністю над собою у відповідному напрямі тощо. Тому реально можливим є ознайомлення вихователів зі структурою відповідних

здібностей (частково це завдання виконує курси підвищення кваліфікації), приділяючи більшу увагу їхньому практичному відпрацюванню через те, що формуванням у вихователів узагальнених професійних навичок і вмінь, які входять формують відповідні компетентності носять не системний а фрагментарний характер.

Найбільш актуальними і значущими в контексті нашого дослідження для здійснення професійної діяльності є педагогічні здібності, зокрема – креативність.

Під даною категорією розуміємо – здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Спільною для вчених (Г.Беленької [14], О. Богініч [18], М. Вачевський [20], С. Рубінштейн [75], Л.Загородньої [36], С.Тітаренко [36] та ін.) є позиція, що розвиток професійно значущих якостей є показником готовності майбутнього вихователя ЗДО а до професійної діяльності.

Л. Загородня, С. Тітаренко уточнюють професійно значущі якості вихователя ЗДО, визначаючи їх як комплекс пов'язаних між собою індивідуально-особистісних рис, які сприяють успішності професійної діяльності в науковій та викладацькій сферах і на виробництві. Структурними елементами такого комплексу є: вміння критично аналізувати, систематизувати, класифікувати та прогнозувати професійні ситуації, емоційно-вольова стійкість, система фахових знань, умінь і навичок, ділові якості, здатність творчо підходити до розв'язання професійних проблем, самовдосконалюватися, генерувати нові ідеї щодо підвищення ефективності професійної діяльності [36].

Найбільш глибинний підхід до визначення професійно важливих якостей вихователя закладу дошкільної освіти подано у дослідженнях О.Богініч. Дослідниця систематизувала їх у особистісний профіль вихователя як результат професійної діяльності у ЗДО та креативного розвитку

особистості. Він включає компетентності (аксіологічні та акмеологічні), потреби (професійні, особистісні, творчого розвитку, удосконалення тощо), мотиви діяльності [18].

Для нашого дослідження конструктивною є думка науковця Л. Яренчука про те, що в основі професійного зростання фахівця лежить удосконалення та зміна знаннево-діяльнісного досвіду та мотивації у напрямі самоздійснення і реалізації творчого потенціалу особистості педагога [80].

За нашим висновком, наявність творчих ресурсів, можливостей, резервів особистості як втілення творчого потенціалу вихователя ЗДО є ключовими у процесі професійної педагогічної діяльності, їхній розвиток – запорука його професійного зростання.

Узагальнення підходів науковців Л. Артемової [5], Г. Беленької [14], А. Богуш [17], О. Богінч [18], Н. Гавриш [69], Л. Загородньої [36], І. Зязюна [40], О. Кононко [45], К. Крутій [51], С. Тітаренко [36] та ін., дозволяє виділити такі основні професійно важливі якості особистості вихователя ЗДО, а саме: система професійних знань, система професійних умінь та навичок, комунікативні здібності, високий рівень розвитку когнітивних процесів (пам'ять, увага, критичність, швидкість та гнучкість мислення, емоційно-вольова стійкість), професійна спрямованість, творчий підхід до професійної діяльності.

У контексті нашого дослідження актуальною є позиція Г. Беленької, за дослідженням якої, компетентності фахівця з вищою освітою – це виявлені ним на практиці прагнення та здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, навички, особистісні якості тощо) для посиленої продуктивної діяльності у професійній та соціальній сферах, усвідомлення її соціальної значущості та особистої відповідальності за результати цієї діяльності, необхідність її постійного вдосконалення» [14, с. 45].

З цих позицій потенціал особистості закладено в основу її професійної компетентності, а творчий потенціал за своєю сутністю постає основою,

джерелом творчої компетентності. У його структурі, окрім мотиваційного, когнітивного та креативної сторони слід також виокремити діяльнісну складову, пов'язану із оволодінням прийомами, методами і технологіями педагогічної творчості та здатністю до аналізу її результатів.

Вихідною точкою для нашого дослідження є концепція професійної компетентності, яка тісно пов'язана з професіоналізмом особистості. Основним показником професіоналізму, розвивається у процесі формування важливих професійних якостей, є професійна творчість – здатність кваліфіковано та творчо виконувати свої професійні обов'язки. [36, с. 74].

У контексті нашого дослідження визначення категорії професіоналізму є ключовим для вивчення проблеми розвитку творчого потенціалу серед вихователів дошкільних закладів. Особливо важливою є готовність до творчої педагогічної діяльності як критерій професіоналізму педагога ЗДО. Ми приділяємо увагу взаємозв'язку професійно важливих якостей, професіоналізму та компетентності, який був представлений О. Ємчиком, і модифікували його для відповідності вихователям дітей дошкільного віку [35, с. 51].

Рис. 1.1. Взаємозв'язок професійних якостей, професіоналізму та компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Узагальнюючи, слід зазначити, що розвиток професіоналізму та творчої особистості вихователя ЗДО неможливий без розвитку відповідних творчих якостей, котрі детермінують творчу компетентність фахівця.

Розглядаючи це поняття, важливо відмітити, що цей феномен не є статичним показником особистості вихователя ЗДО, а перебуває у постійному динамічному русі, розвивається на основі отриманого ним у процесі діяльності творчого та соціального досвіду, а також знань, умінь та навичок та інших якостей, здобутих передовсім у процесі професійної підготовки.

Щодо першого аспекту, то, на наше переконання, враховуючи позицію О. Ємчик, яку ми підтримуємо, що «для успішної професійної діяльності вихователя ЗДО має не тільки бути здатним пристосовуватися до постійно змінних умов освітнього середовища, а й до активної участі у цих змінах, бути готовим здійснювати розвиток особистості дитини через організацію співтворчості у процесі спілкування, гри та інших видів діяльності у закладі дошкільної освіти, залучаючи для цього всі потенційні резерви власної особистості. З цих позицій основним джерелом творчої педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку є готовність здійснювати цю діяльність, яка визначена нами як важлива похідна від розвитку його творчого потенціалу. За нашим висновком, специфіка творчого потенціалу фахівця дошкільної освіти, що отримав магістерську підготовку, полягає у тому, що він має бути готовим до роботи з дітьми дошкільного віку, зі студентами та іншими учасниками освітнього процесу, залучаючи до цього необхідні якості своєї особистості» [35, с. 62].

У нашому дослідженні ми спирались на твердження, що творча діяльність може здійснюватись лише особистістю, основною якістю якої постає готовність її здійснювати як основна детермінанта реалізації творчого потенціалу.

Готовність до творчої професійної діяльності відображає ознаки потенційної професійної творчої діяльності і суміщає у собі єдність

мотиваційних, емоційно-вольових, інтелектуальних, фізичних та практичних компонентів творчої діяльності; готовність до проникнення в суть проблемної ситуації; готовність до використання нестандартних, оригінальних, але одночасно оптимальних, раціональних прийомів і засобів; зосередженість на пошуку нового способу розв'язання творчих завдань та його реалізації у професійній діяльності [25, с. 48].

К. Приходченко визначає готовність до творчої діяльності як готовність до свідомої, активної діяльності людини, що спрямована на пізнання та перетворення дійсності, на створення нових оригінальних предметів та виражається у пошуках найбільш результативних методів розв'язання проблем, їхнього удосконалення, створення нових проектів, у тому числі в галузі освіти, постійне поповнення знань [70, с. 76].

Згідно з дослідженням Т. Равлюк, це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у людини мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння знаннями, способами й засобами досягнення її цілей [72, с. 11].

О. Бартків розглядає «готовність до професійної педагогічної діяльності як особистісний стан, що передбачає наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними засобами та методами досягнення педагогічних цілей, а також здатність до творчості та рефлексії» [25, с. 53].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що готовність до педагогічної діяльності виступає як інтегративне утворення особистості вихователя дітей дошкільного віку. Це визначає успішність та ефективність його майбутньої професійної діяльності за умови високого рівня розвитку та реалізації творчих якостей особистості. З цієї перспективи готовність до творчої діяльності, яка є основою творчої компетентності вихователя дітей дошкільного віку, корелює із творчим потенціалом за своєю сутністю.

На наше переконання, визначення творчого потенціалу вихователя дітей

дошкільного віку лише як готовності до здійснення творчої діяльності є недостатнім і занадто звуженим, оскільки готовність, як зазначено вище, відображає переважно мотиваційну складову. З цих позицій для провадження майбутньої педагогічної діяльності в умовах закладу вищої освіти (ЗВО) та роботи зі студентами, окрім готовності, вихователя ЗДО має бути озброєним значно ширшим рядом особистісних ресурсів, що становлять його потенціал.

Фахівець має бути готовий відмовлятися від стереотипів у педагогічній діяльності, сприяти розвитку творчої особистості студентів та здійснювати творчу та інноваційну діяльність в умовах закладу вищої освіти.

На основі аналізу наукових джерел категоризуємо поняття «творчий потенціал вихователя дітей дошкільного віку» як інтегративну якість особистості фахівця з дошкільної освіти. Це є системою професійних знань і вмінь, психологічних характеристик педагога, які забезпечують провадження творчої педагогічної діяльності та самовдосконалення. Вони спрямовані на розвиток творчої особистості людини та готовності до творчої взаємодії з дітьми дошкільного віку, формуються у процесі професійної діяльності в умовах закладів дошкільної освіти.

З цього погляду творчий потенціал вихователя дітей дошкільного віку складається з різнобічних компонентів, таких як мотивація до творчої педагогічної діяльності, креативність, знання, уміння, навички, досвід творчої педагогічної діяльності та здатність до рефлексії. Вони взаємодіють та взаємопоеднуються, утворюючи комплексну структуру творчого потенціалу, як показано на рис. 1.1.

Мотиваційний компонент «виокремлений у структурі творчого потенціалу педагога В. Вербцем [22], О. Ємчик [22] й іншими та об'єднує в собі потреби особистості педагога – в успіху, визнанні, оптимальній організації праці та перспективах професійного зростання (за А. Маслоу [162]); пізнавальні мотиви, тобто зацікавленість у знаннях і способах практичної педагогічної діяльності, позитивне емоційне ставлення до знань,

прагнення до успішного навчання та інші прояви активного включення студента у навчальну діяльність, є не менш важливим компонентом мотивації до творчої діяльності та реалізації творчого потенціалу; потреби у самовиявленні та само актуалізації» [70, с.19].

Особливості мотивації творчої особистості полягають в тому, що вона не зупиняється на досягнутому, а ставить нові питання та знаходить нові проблеми, які потребують розв'язання. Для неї характерні висока творча активність та інтелектуальна ініціативність, працездатність уваги, незалежність думок та оцінок [22, с. 66].

Після ретельного аналізу науково-педагогічної літератури розглянемо ключові складові творчого потенціалу вихователя у дошкільному закладі освіти.

«Когнітивний компонент є основою творчого потенціалу педагога, особливо для вихователя дітей дошкільного віку . Знання постають як відображення об'єктивної реальності у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень.

Мотиваційний вихователя закладу дошкільної освіти педагогічної реальності як певної системи уявлень, понять, суджень, яка фіксує прояви творчої педагогічної діяльності» [22, с. 67].

Опанування вихователем закладу дошкільної освіти фундаментальними психолого-педагогічними знаннями створює ґрунт для майбутньої педагогічної творчості, дозволяє на основі отриманих знань про алгоритми розв'язку тих чи інших педагогічних задач переосмислювати та створювати власні системи, структури та технології педагогічної діяльності, що і є проявом творчості у процесі реалізації творчого потенціалу.

Із «когнітивним компонентом вихователя закладу дошкільної освіти нерозривно пов'язаний креативний компонент, що є необхідною складовою творчого потенціалу педагога дошкільної освіти, оскільки виступає його психологічною основою. Креативність – психологічний ресурс індивіда,

пов'язаний з особливостями мислення педагога, його гнучкістю та оригінальністю, відкритістю до нового, здатністю до пошуку та застосування альтернативних прийомів і методів для вирішення педагогічних задач, психологічна готовність до інноваційної діяльності» [22, с. 68].

Важливість операційного компонента у структурі творчого потенціалу визначив Т. Равлюк, виділяючи у його сутності такі складові, як: володіння способами переробки наявних освітніх проектів, їхньої самостійної інтерпретації, класифікації педагогічних проблем, способами активного пошуку інноваційної інформації; володіння способами аналізу власних можливостей щодо створення нововведень та прийняття інноваційного рішення; уміння формулювати мету та прогнозувати успішність застосування засобів досягнення цієї мети, труднощі та результати творчої педагогічної діяльності; володіння способами реалізації творчих ідей; здатність здійснювати контроль, корекцію та оцінювання результатів творчої педагогічної діяльності [72].

Цей компонент нероздільно пов'язаний із рефлексивним. Теза про взаємозв'язок творчої діяльності та рефлексії доведена у дослідженнях О.Листопад [60], Т. Равлюк [72] та ін. За їхнім визначенням, творча діяльність контролюється різними видами рефлексії. Проте основними в діяльності вихователя ЗДО, на думку вчених, потрібно вважати наукову та методологічну. Варто також звернути увагу на сформованість самооцінки як структурного компонента рефлексії, оскільки вона виступає умовою оволодіння власними алгоритмами щодо оцінювання своєї діяльності.

Узагальнюючи, розглядаємо розвиток творчого потенціалу вихователя у дошкільному закладі освіти як систематичний процес, спрямований на досягнення якісних та кількісних змін та позитивної динаміки його компонентів. Ми розглядаємо цей процес як становлення мотивації до творчої педагогічної діяльності, підвищення рівня креативності, засвоєння знань, умінь, навичок та накопичення досвіду творчої педагогічної діяльності у

дошкільній освіті. Також враховуємо розвиток здатності вчителя визначати, передбачати та вирішувати проблеми та обирати оптимальні шляхи їх подолання. При дослідженні цього процесу особливу увагу слід звертати на умови, в яких відбувається розвиток, зосереджуючи увагу на середовищі дошкільного закладу освіти.

Таке визначення дає змогу продовжити подальше дослідження процесу розвитку творчого потенціалу вихователя закладу дошкільної освіти, здійснивши аналіз сутності та специфіки процесу професійної педагогічної роботи фахівців з дошкільної освіти до творчої діяльності.

Спостереження, проведені в ході атестації педагогічних працівників ЗДО м. Чернігова, показали, що лише 30% вихователів успішно використовували досягнення педагогічних інновацій, більшість із них виявили нездатність працювати в режимі творчої та діалогічної взаємодії з дитиною.

У процесі атестації виявилося, що у методичній системі дошкільного навчального закладу вихователю приділяється роль (позиція) простого виконавця соціального замовлення, «інструменту» для впровадження нових програм та педагогічних технологій. Вихователь із центральної фігури педагогічної діяльності стає «фоном» психолого-педагогічних розробок. При такому трактуванні дитина постає як суб'єкт, що саморозвивається, а індивідуально-особистісний аспект творчої діяльності педагога-вихователя виявляється ніби поза інтересами вчених і практиків.

Вчена Н.Кузьминой [57] розглядали методологічні засади психології творчості, її закономірності та механізми творчої діяльності. Порівняно з ранніми дослідженнями, де творчість (креативність) постає як унікальний феномен, сучасні теоретики розглядали його насамперед у 3 аспектах: як креативний процес; як креативний результат; як творчий потенціал особистості.

Вчені В. Кан-Калик [43], Т. Равлюк [72] стверджували, що педагогічна діяльність – процес постійної творчості. Але на відміну творчості інших

сферах (наука, техніка, мистецтво) головним його продуктом залишається розвиток особистості. Звертаючись до педагогічної діяльності з позицій її сучасної сутнісної характеристики, можна сказати, що педагогічна праця може бути нетворческим. У цьому контексті можна розглянути низку ознак творчого потенціалу педагога чи вихователя: нестандартний підхід до вирішення проблем; розробка нових методів, форм, прийомів педагогічного впливу, інтерес до парадоксів, почуття новизни, гостроту думки, інтуїція, дотепність, оригінальність мислення та ін.

У сучасних педагогічних дослідженнях під педагогічною творчістю розуміється процес вирішення завдань у змінних умовах. Коли педагог, так само як вихователь дошкільного закладу, стикається з безліччю типових і нестандартних завдань, він будує свою діяльність, керуючись загальними принципами евристичного пошуку. Це включає аналіз педагогічної ситуації, планування результатів, аналіз доступних ресурсів для перевірки припущень та досягнення мети, оцінку отриманих даних та формулювання нових завдань. Досвід творчої педагогічної діяльності формується від задуму до його опрацювання, перетворення на ідею-гіпотезу, виявлення шляху втілення та його реалізації, завдяки систематичним вправам у вирішенні спеціально підібраних завдань.

У галузі педагогіки ключовим є питання про готовність педагога-вихователя до нестандартних ситуацій, враховуючи сформований творчий потенціал його особистості. Творчий потенціал, як здатність до творчості, розвивається на основі накопиченого соціально-комунікативного досвіду, психолого-педагогічних та ігротехнічних знань, творчих ідей, вмінь та навичок, що дозволяють знаходити та застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми та методи, тим самим вдосконалюючи виконання своїх професійних обов'язків.

Тут необхідно додати, що специфічні особливості творчого потенціалу вихователя дитячого садка визначаються тим фактом, що у дошкільному віці

дитина найбільш сприйнятлива до розвитку своєї творчості через співтворчість із вихователем у процесі ігор, твори казок та театралізацій. Звідси вихователю необхідно активізувати свій творчий потенціал як сукупність позицій, дозволяють йому: проявити аксіологічну компетентність; акторські, режисерські, здібності; творче мислення, фантазію, уяву, і навіть здібності як ігротехніка. У цьому контексті формування творчого потенціалу вихователя актуалізується передусім як становлення його творчих педагогічних позицій в аксіологічній сфері (позиція наставника), в ігровій сфері (позиція ігротехніка), у казково-театральній сфері (позиція режисера).

Незважаючи на спільність закономірностей розвитку творчої особистості вихователя, існує низка специфічних особливостей формування творчого потенціалу вихователів дітей дошкільного віку. Дані особливості впливають із розуміння цього віку, який характеризується, перш за все, цілісністю сприйняття дітей, образністю мислення дошкільнят, їхньою динамічною та ігровою природою. Вихователь не тільки розвиває дитину, творить з нею, а й виховує своїм прикладом, тому велике значення у педагогічній науці та практиці з перших кроків виникнення дошкільної педагогіки приділялося особистісним особливостям вихователя.

Л. Друбецкая у своєму дослідженні стверджує, що від ступеня розумового та морального її розвитку залежатиме загальна атмосфера та напрямок роботи дитячого садка. Вона також має бути знайома не лише з практичною роботою, а й теорією – педагогічною наукою і стояти на такому ступені розвитку, щоб мати змогу впливати на дітей [34].

Про вплив творчої особистості вихователя у процесі спільної ігрової діяльності з дітьми йдеться у працях сучасних педагогів та психологів Л. Артемової [5], Г. Беленької [14], А. Богуш [17], О. Богініч [18], Н. Гавриш [69], Л. Загородньої [36], І. Зязюна [40], Г. Костюка [55], О. Кононко [45], К. Крутій [51], В. Роменець [74], С. Тітаренко [36] Е. Ильїна [41] та інших. Вчені показують, що засвоєння знань, умінь, формування характеру дитини з

максимальним ефектом відбувається в процесі співтворчості, організованого вихователем. Дослідники стверджують, що основним методом виховання є творча взаємодія між вихователем та вихованцем.

Дане трактування педагогічного методу як цілеспрямованої спільної діяльності спирається на становище Л. Виготського [24] про зону найближчого розвитку – період розвитку дитини, коли він під керівництвом дорослого освоює нові області дійсності, набуває нових умінь і навичок.

На підставі вищесказаного, можна відзначити, що основна тенденція більшості сучасних підходів до конструювання педагогічного процесу при роботі з дітьми представляється у виділенні її аксіологічного, ігрового, творчого, дослідницького характеру, що передбачає насамперед розуміння вихователем дитини та її гуманітарних проблем взаємодії зі світом, а згодом підтримка його творчої особистості, що вимагає від самого вихователя високого рівня розвитку власного творчого потенціалу.

У процесі наукових пошуків автором було розглянуто «положення про те, що творчий потенціал вихователя як сукупність його компонентів формується у процесі педагогічної співтворчості з дітьми та з іншими вихователями у трьох основних напрямках:

- формування творчого потенціалу в аксіологічній сфері (аксіологічний компонент);
- формування творчого потенціалу в ігровій сфері (ігровий компонент);
- формування творчого потенціалу у казково-театральній сфері (казково-театральний компонент)» [22, с. 67].

Говорячи про формування творчого потенціалу в аксіологічній сфері, у дослідженні були зроблені припущення про значущість розвитку у вихователя, перш за все, найважливіших цінностей, які перетворюються на особистісний зміст, як для нього самої, так і для дитини і потім виводяться на активні взаємодії з навколишньою дійсністю. Процес співтворчості є фундаментом формування у вихователя таких гуманних цінностей як співпраця, ентузіазм,

організованість, любов до дитини та підтримка її творчої особистості, любов до природи, доброзичливість, оптимізм, терпимість та повага. Розуміння, що дитина – суб'єкт власної діяльності та суб'єкт групової діяльності, що він потребує вихователя, насамперед, як у тому, хто володіє метою соціального, духовного, морального розвитку, це розуміння стимулює вихователя не тільки розвинути свої аксіологічні знання, але та стати для дитини особистим прикладом. У дослідженні автором було сформульовано такі ознаки творчого потенціалу в аксіологічній сфері. До ознак творчого потенціалу в аксіологічній сфері було віднесено:

- гуманістична орієнтація та аксіологічна компетентність, як вивчення та засвоєння гуманістичних життєвих цінностей;
- прагнення самовдосконалення особистості та характеру;
- організованість та енергійність, позитивний життєвий настрій, як джерело творчого заряду та оптимізму;
- любов до дітей та їх підтримка, уміння надихати їх на творчий пошук;
- здатність бути прикладом у процесі творчості;
- екоорієнтована свідомість, любов до природи та турбота про неї;
- емоційна стабільність, витримка, терпіння, невтомність та інші фактори фізичного та психічного здоров'я;
- вміння вихователя, створювати педагогічні умови для здобуття творчого результату у вигляді виховних казок, соціально-ігрових екологічних акцій та інших творчих проєктів.

Говорячи про формування творчого потенціалу вихователя в ігровій сфері у дослідженні розглядалося питання розвитку його ігрових здібностей (ознак), а саме:

- ігрова компетентність вихователя, як знання різних ігор та ігрових технологій;
- прагнення збільшувати ігровий запас;
- здатність організувати умови для ігор та ін.

- вміння за допомогою ігор створити позитивну атмосферу, яка стимулює дітей до позитивного спілкування та взаємної доброзичливості;
- здатність до імпровізації;
- здатність організовувати творчий процес ігровим способом;
- здатність мотивувати у грі засвоєння дітьми знань та вмінь;
- здатність вихователя створювати педагогічні умови для отримання творчого результату у вигляді нових ігор та творчих проектів.

I, нарешті, торкаючись питання формування творчого потенціалу вихователя у казково-театральній сфері, у ході дослідження було сформульовано припущення, що процес співтворчості потребує розвитку театральних ознак, серед яких:

- компетентність у театральній-казковій сфері як оптимальний рівень знання основ режисури та акторської майстерності;
- виразність мови та пластики;
- готовність перебудуватися та прийняти ідеї дітей, допомагаючи їм висловити їх творчі устремління;
- легкість генерування ідей, легкість асоціацій;
- здатність танцювати, малювати тощо;
- здатність створювати педагогічні умови для здобуття творчого результату у вигляді казок-драматизацій, свят та інших творчих проектів.

Основною метою сучасної освіти є дитина з усією сукупністю її особливостей як цілісна система, що розвивається, з присвоєння загальнолюдських цінностей, засвоєння аксіологічної компетентності. Цінність особистості полягає, з одного боку, в усвідомленні своєї унікальності та здатності до саморозвитку, самонавчання, і в усвідомленні себе частиною колективу, суспільства, вмінні вибудувати відносини та враховувати інтереси інших людей, брати на себе відповідальність і діяти, виходячи із загальних цілей, на основі гуманістичних цінностей (толерантність,

самоповагу, шляхетність, чесність, чуйність, співчуття, співучасті, впевненість у собі, пошукова дослідницька активність в умовах невизначеності, націленість на успіх та ін.), з іншого боку.

Виходячи з даного твердження, можна розглядати аксіологічну компетентність як сукупність компетенцій (загальнолюдських і особистісних), що набувають дитини, необхідні для його входження в суспільство, що сприяють засвоєнню в його подальшому житті умінь і навичок соціальної поведінки, соціальної діяльності, прийняттю спільних цілей, здійсненню пізнавальної діяльності. Завдяки сформованій аксіологічній компетентності у дитини формується соціальний досвід та соціальна зрілість, розкриваються приховані потенційні можливості.

Аксіологічні цінності, реалізовані вихователем у житті, є його духовним життєстверджуючим стрижнем. Іншими словами, педагогічна свідомість, заснована на моральних цінностях (відповідальності, терпимості, співпраці, гуманізму та ін.) дозволяє вихователю самовизначитися як особистості і вирішити для себе, зрештою, проблему сенсу свого життя. Завдяки тому, що вихователь сам стає носієм моральних та духовних цінностей, він створює сильну атмосферу позитивних вібрацій, створює простір кохання та доброзичливості. Значення цього підтверджує той факт, що з давніх-давен роль вихователя як духовно-морального наставника дитини незмінно підкреслювалася в працях найбільших вихователів, філософів і мислителів, починаючи з Платона [34].

В даний час ціннісні орієнтації вихователя в гуманістичній парадигмі визнані показником його професійно-педагогічної культури, при цьому цінність розглядається як елемент морального виховання, як складова частина внутрішньої культури особистості, яка виражається у певному відношенні людини до навколишніх людей і себе і т.д. Від системи ціннісних орієнтацій вихователя залежить загальна атмосфера освітнього процесу, відносини між учасниками процесу (вихователь, дитина, батько), якість даного процесу і

багато іншого. Сталі цінності вихователя стимулюють ціннісний розвиток дітей як основи духовного розвитку їх особистості.

Однією з виразників гуманістичних ідей сучасної педагогіки став Ш.Амонашвілі [2]. У практиці Ш. Амонашвілі йде від способу мислення вихователя, вважаючи найважливішою його рисою силу думки, що творить. Ш. Амонашвілі повертає у педагогіку духовні уявлення про людину. Кожна дитина вважає Ш. Амонашвілі є носієм духовної енергії, яка прагне: розвитку, до дорослішання, до творчої свободи (гри). Серцевина освіти за Ш. Амонашвілі – це розуміння вчителем природи дитини.

Для сучасного вихователя важливе прийняття та освоєння гуманістичного змісту виховання, що розуміється не як односпрямована передача досвіду та оціночних суджень від старшого покоління до молодшого, але як взаємодія та співпраця дорослих та дітей у сфері їхнього спільного природоохоронного буття, освоєння нових комунікаційних форм, засобів, прийомів та пошук індивідуальних способів їх застосування, з'єднання, поєднання.

Ми схилиємось до думки Л. Друбецької [34], яка вважає, що як особистісні особливості вихователя можуть виступати: повага особистості дитини; знання вікових особливостей дітей; знання та облік соціального та культурного середовища життєдіяльності дитини; вміння творчо організувати життя дітей; вміння спостерігати за дітьми у різноманітній діяльності; вміння займатися дослідницькою діяльністю; вміння створювати умови для самореалізації дитини; гуманістична спрямованість особистості вихователя; гуманістичний стиль спілкування; використання таких методів виховання, як переконання та заохочення як провідні; емпатія; прийняття дитини такою, якою вона є; конгруентність; креативність; сугестивність; рефлексія.

Аналізуючи у дослідженні ознаки вихователя в аксіологічній сфері, ми визначили низку пріоритетних цінностей, пов'язаних насамперед із формуванням його творчого потенціалу. Серед них: гуманістична орієнтація та

аксіологічна компетентність; позитивний життєвий настрій та прагнення до вдосконалення характеру; любов до дітей та повага до їх особистості; творчий підхід і пошукова активність, що дозволяє вихователю гнучко підходити до проблемних ситуацій, що виникають, і вирішувати їх нестандартним шляхом; вміння мотивувати та надихати; здатність бути прикладом, емоційна стабільність, терпіння та невтомність та ін. Ці цінності дозволили нам сформулювати три принципи, що визначають логіку формування творчого потенціалу в аксіологічній сфері.

Перший принцип аксіологічної компетентності ґрунтується на гуманістичній ціннісно-смісловій орієнтації та аксіологічній компетентності вихователя як теоретичній та практичній основі використання цінностей співробітництва, взаємоповаги, прийняття та доброзичливості та ін.

Другий принцип самовдосконалення заснований на творчому підході та пошуковій активності вихователя у процесі саморозвитку особистості та її характеру. Такий підхід дозволяє йому гнучко підходити до проблемних ситуацій, що виникають, отримувати з них моральний приклад і на цій основі прагнути до самовдосконалення. І, нарешті, цей підхід допомагає реалізації ще однієї установки у саморозвитку: виховують не слова вихователя, але його образ та поведінку.

Третій принцип результативності заснований на здатності вихователя створювати педагогічні умови для здобуття творчого результату в аксіологічній сфері (соціально-виховна акція, виховна казка, соціальна гра тощо).

Сутність гри полягає в потребі дитини грати і народжується з контактів із зовнішнім світом, як реакція на неї. У грі він навчається орієнтуватися у явищах культури та соціуму. Мотив гри лежить над досягненні результату, але у змісті самого дії. Гра схожа на життєву лабораторію, у якій відбувається формування як особистості дитини, а й дорослого. В іграх людина абсолютно вільна і тому не просто копіює поведінку людей, але обов'язково вносить

навіть у наслідувальні дії щось своє, самобутнє.

Феномен гри полягає в тому, що потреба особистості в грі та здатність включатись у гру характеризуються особливим баченням світу і не пов'язані з віком людини. Гра – це стільки діяльність, скільки якість діяльності, якість свідомості, якість поведінки. Можна говорити, що діяльність стає ігровою залежно від внутрішньої орієнтації особистості. Гра – насамперед, установка на гру.

Гра в цьому контексті дає життя та зумовлює розвиток усієї культури, її різноманітних форм та напрямків. Гра – не розрядка надмірної енергії, не відпочинок після напруги, не компенсація нездійснених бажань, але саме природна сила робить гру грою з напругою, творчістю, радістю та всіма турботами. Гра піднімає людину з повсякденності та суєти, боротьби за існування на рівень небутового, духовного творення [42].

В даний час зростають вимоги до професійної майстерності вихователя, як комплексного фахівця, який володіє, перш за все, навичками ігрової культури та компетентності в ігровій діяльності, усвідомлює не тільки значущість гри для особистісного розвитку дітей та власного саморозвитку, але як важливий елемент виховного та навчального процесу в групі з дітьми. Вихователю важливо розвинути вміння організовувати не просто гру, але ігрову діяльність дошкільнят, спрямовану формування доброзичливого ставлення до одноліткам, в розвитку уважного до них ставлення. У процесі дослідження було відмічено, що й дитина неухважний до однолітку, не стане узгоджувати з нею свої дії. Ця причина (неухважність до особистості іншого) сприяє формуванню егоїзму, замкнутості, нерозуміння, а звідси виникненню образ і сварок.

Для вихователя важливо формувати у дітей через гру не тільки уявлення про належну поведінку, а, насамперед, моральні соціальні почуття, здатність приймати та сприймати чужі труднощі та радості як свої. Звідси і найпоширеніший спосіб формування соціальних і моральних почуттів – через

гру оволодіння своєрідною «азбукою почуттів», пізнання себе, вміння розуміти інших і природу. Ось чому вихователі вчать дітей розповідати про власні переживання, порівнювати себе з іншими, прислухатися до себе, ділитися своїм станом, настроєм [34].

Тому основна тенденція виховання має зводитися до зняття егоцентризму дитини за рахунок розвитку уваги та причетності до партнера. Ця тенденція передбачає значну трансформацію ціннісних орієнтирів та якостей особистості самого вихователя. Звідси завданням для вихователя як ігротехніка має стати формування почуття спільності, що народжується у грі, не лише у дітях, а й у собі. Почуття спільності та увага до іншого у спільній діяльності – той фундамент, на якому будується моральне ставлення до нього: воно і породжує співчуття, співробітництво, доброзичливість, повагу. Таке ставлення самого вихователя у ході проведення ігрової діяльності є тим педагогічним засобом, який найефективніше впливає якості дітей. Він грає разом з дітьми, показує зразки ігрових дій та взаємовідносин, фантазує, іноді коментує те, що відбувається, звертає увагу на той чи інший факт.

Провівши аналіз ігор, ми побачили, що гра є засобом не тільки формування в дітях доброзичливого ставлення один до одного, але також вихователь створює умови для розвитку їх творчого мислення та творчих здібностей, а також умови для засвоєння ними знань у процесі ігор, що вимагає від вихователя особливого мистецтва мотивації творчої та пізнавальної діяльності через гру [59].

Також не менш важливим моментом ігор був той, що в них вихователь прагнув розвитку своєї ігрової компетентності, знання ігрових технологій, збільшення ігрового запасу та використання ігор у педагогічній практиці, розвитку здатності створювати позитивну атмосферу під час ігор і створювати нові ігри та ігрові ситуації.

Таким чином, говорячи про формування ігрової культури вихователя, можна виділити ряд рис цього формування: вихователь прагне того, щоб

збільшити та урізноманітнити свій ігровий запас; він мотивує у грі розвиток життєвих цінностей, творчих здібностей дітей та засвоєння знань та умінь; вихователь дотримується правил рівноваги в іграх індивідуального та колективного; вихователь створює доброзичливу атмосферу під час проведення ігор; вихователь творить нові ігри та ігрові ситуації.

Особливості ігрової сфери творчого потенціалу вихователя дозволили автору сформулювати принципи, що визначають логіку формування.

Перший принцип ігрової компетентності полягає в тому, що вихователь прагне розвитку своєї ігрової компетентності, оволодіння ігровими технологіями, збільшення ігрового запасу і використання ігор у педагогічній практиці;

Другий принцип самовдосконалення у тому, що вихователь розвиває вміння мотивувати у грі розвиток своїх творчих здібностей: імпровізаційності, лідерських якостей, організаторських здібностей та інших.

Третій принцип результативності ґрунтується на здатності вихователя створювати педагогічні умови для отримання творчого результату в ігровій сфері (нові ігри та ігрові технології).

1.3 Особливості формування творчих здібностей вихователів в професійній діяльності у закладах дошкільної освіти

Питання формування позицій у різних ігрових психологічних і педагогічних технологіях (проектні групи, тренінги рольових ігор та інших.). У педагогічній практиці позиції розглядаються як образно-сміслові категорії, які включають особистісну установку і цілі, відносини, характеристики, поведінкові функції. Позиції тісно пов'язані з творчим потенціалом вихователя, оскільки у педагогічній позиції він висловлює себе як суб'єкт творчості.

Л. Друбєцкая [34] розглядає соціально-особистісну та професійну позицію вихователя як систему інтелектуальних, вольових та емоційно-

оцінних відносин до світу, педагогічної дійсності та педагогічної діяльності, в якій проявляється його творча особистість, характер соціальної орієнтації, світогляд та ідеали. Вчений наводить дані щодо характеристики короткочасних рольових педагогічних позицій, пов'язаних із конкретним творчим завданням вихователя, наприклад:

- позиція інформатора, якщо він обмежується повідомленням вимог, норм, поглядів;
- позиція диктатора, якщо він насильно впроваджує у свідомість дітей норми та ціннісні орієнтації;
- позиція натхненника, якщо він прагне захопити, запалити вихованців цікавими ідеями та інших.

Питання творчих позицій порушували Л. Друбецька [34] та В. Кан-Калик [43] [34] розглядаючи з цього погляду процес співтворчості викладача та учнів та пропонуючи наступну класифікацію:

- у позиції «прем'єр» вихователь не співвідносить свій творчий процес з діяльністю учнів, творить для себе та від себе;
- у позиції «диригент» вихователь управляє загальним творчим процесом, співвідносячи свою творчість із діяльністю аудиторії;
- у позиції «дзеркало» вихователь враховує нюанси діяльності окремих учнів;
- у позиції «режисер» вихователь створює загальну концепцію заняття, враховує особливості окремих учнів, забезпечує їм індивідуальне самовираження та творчу співпрацю.

Щодо діяльності вихователя дітей дошкільного віку в ході дослідження було з'ясовано, що його творчі позиції тісно пов'язані як із завданнями виховання творчої особистості дитини, так і розвитку її особистості та її власних творчих здібностей. Вони стосуються таких сфер, як осмислення та засвоєння аксіологічних цінностей, розвитку комунікативної культури у процесі ігор, формування творчого мислення та творчих здібностей під час

читання, твору, театралізації казок. У цьому контексті формування творчого потенціалу вихователя слід розуміти як процес становлення творчих педагогічних здібностей, а також пошуку та виявлення ним особистісно-ціннісних смислів та самовизначення у творчих позиціях [34].

У процесі дослідження було сформульовано твердження з урахуванням ідей Л. Загородньої та С. Тітаренко, що основні творчі позиції вихователя, що характеризують високий рівень формування його творчого потенціалу, – це позиції наставника, ігротехніка та режисера казок. Дані позиції реалізуються за трьома сферами формування його творчого потенціалу: аксіологічній сфері, ігровій сфері, казково-театральній сфері [36].

1. Позиція наставника стимулює формування аксіологічної сфери його творчого потенціалу та характеризується:

- аксіологічною компетентністю та ціннісно-смісловою орієнтацією (любов, світ, гуманізм, здоровий спосіб життя, турбота про близьких та ін.);

- Високим рівнем розвитку особистісних якостей (толерантність, готовність до діалогу, співпраця, співчуття, емпатія, ентузіазм, життєрадісність, невтомність, інтерес до життя і допитливість, прагнення до самовдосконалення та ін);

- високим рівнем розвитку організаторських здібностей і умінь (надихати дітей, надавати їм підтримку і бути для них прикладом, доводити справу до кінцевого результату, проявляти творчий підхід і пошукову активність, що дозволяє гнучко підходити до проблемних ситуацій, що виникають, і вирішувати їх ненасильницьким шляхом та ін., виявляється у позитивному життєвому настрої, у прагненні до вдосконалення особистості).

Від наставника вимагається компетентність в аксіологічних знаннях, що дозволяє йому орієнтуватися в ціннісно-смісловій, духовно-моральній сфері виховного процесу. Вихователь має спрямованість на самовдосконалення, намагається розуміти дітей, бачити в них особистості, гідні поваги, вміє розумітися на їх поведінці, виявляти людяність і турботу про них, прагнути

діалогу та співпраці, активізації розвитку їх творчої особистості. До особистісних якостей самого вихователя-наставника насамперед відносять толерантність, справедливість, чесність і порядність та ін., що передбачає засвоєння найважливіших гуманістичних цінностей та дотримання норм загальнолюдської моралі. Зростанню авторитету вихователя сприяє любов до дітей, доброзичливість, толерантність до їх слабкостей і недоліків, здатність бути для них прикладом [36].

Робота вихователя вимагає хороше здоров'я, яке допомагає йому бути енергійним та життєстійким, протистояти хворобам та нездужанням. Для підтримки здоров'я потрібні регулярні тренування, збалансовані навантаження, що передбачають зміну видів діяльності. З цією метою він використовує різноманітні здоров'язберігаючі технології, як для себе, так і для дітей. Вихователь має бути ще й емоційно і психічно здоровою людиною, яка усвідомлено формує в собі позитивні емоції та емпатію, зацікавленість і допитливість, комунікативність, впевненість, позитивне ставлення до життя та роботи тощо.

Сучасний вихователь має здатність до рефлексії та саморегуляції своєї поведінки, самоконтролю та волі, що дозволяє йому боротися з власними вадами.

Позиція ігротехніка стимулює формування ігрової компетентності та характеризується:

- знанням ігор та ігрових технологій;
- ігровою активністю, оптимізмом, лідерськими якостями, винахідливістю, імпровізаційністю, самодисципліною та ін;
- здатністю використовувати ігри у вирішенні конфліктних ситуацій та створення атмосфери, що стимулює дітей до позитивного

спілкуванню та взаємній доброзичливості, вмінням створювати для дітей ігрові ситуації, що розвивають, а також простір гри, де вони можуть використовувати та розширити свій життєвий досвід, вміння організувати

творчий процес ігровим способом, вміння мотивувати у грі розвиток творчих здібностей та засвоєння знань, вміння вихователя створювати педагогічні умови для отримання творчого результату у вигляді нових ігор та творчих проєктів.

Позиція вихователя режисера казок-драматизацій стимулює формування театральнo-казкової сфери творчого потенціалу вихователя та характеризується:

- театральнo-казковою компетентністю, знанням основ режисури, драматургії та акторської майстерності, знанням методики казкотерапії;
- творчим мисленням, фантазією, уявою, артистизмом, сценічною чарівністю, виразністю мови та пластики та ін.
- здібностями створювати умови для розвитку творчого мислення, творчих здібностей дітей, здібностями використовувати методику казкотерапії, в якій застосовуються прийоми договору, згоди, взаємної поступки, ненасильницького вирішення конфлікту, здатність організувати педагогічні умови для здобуття творчого результату (казки, свят, подарунків, зошитів фантазії) та ін.) [36].

Крім сфер педагогічної культури вихователя та її позицій у дослідженні було виділено основні функції вихователя як творчої особистості: ціннісно-смилова; ігрова; театральнo-казкова функція. Функції вихователя визначають характер його творчу діяльність у трьох сферах творчого потенціалу.

Ціннісно-смилова функція вимагає творчого підходу в галузі застосування в аксіологічній сфері. Ігрова функція потребує творчого ігрового підходу в ігровій сфері.

Кожній функції відповідають певні якості вихователя, які реалізуються у практичній діяльності у вигляді педагогічних здібностей (ознак) та педагогічні позиції. Таким чином, розглядаючи педагогічні позиції вихователя, ми знайшли закономірний зв'язок між ними, сферами, педагогічними функціями та ознаками творчого потенціалу вихователя

Висновки до розділу 1

Провівши аналіз теоретичних аспектів проблеми розвитку творчих здібностей вихователів дошкільних закладів освіти у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах, встановлено, що без розвитку відповідних творчих якостей, що визначають творчу компетентність фахівця, розвиток професіоналізму та творчої особистості вихователя дітей дошкільного віку стає неможливим.

Слід відзначити, що творчий потенціал особистості вихователя є динамічним явищем, що розвивається на основі творчого та соціального досвіду, здобутого ним у процесі діяльності, а також знань, умінь, навичок та інших якостей, зокрема в професійній діяльності в дошкільних закладах освіти.

Під час аналізу різних підходів до компонентів творчих здібностей, узятих з наукових джерел, можна узагальнити, що, незважаючи на різноманітність поглядів, дослідники виокремлюють творчу уяву та якість творчого мислення як необхідні складові творчих здібностей людини. З цього можна визначити основні напрями розвитку творчих здібностей, зокрема розвиток уяви та мисленнєвих якостей, що є основою творчих здібностей.

Визначення творчих здібностей вихователя дошкільного закладу тісно пов'язане з поняттями «творчість» та «творча діяльність». Зрозуміло, що концепцію творчих здібностей вихователя ми розглядаємо в контексті «творчої діяльності» у дошкільному закладі освіти.

Творча діяльність вихователя дітей дошкільного віку визначається як така, що призводить до створення нового об'єкта зовнішнього світу або формулювання нових думок, що відкривають нові знання про світ. Така діяльність також може викликати нове ставлення до дійсності в професійній сфері у дошкільних закладах освіти.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Критерії, показники, рівні сформованості творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти

В умовах сьогодення інтенсивний розвиток суспільної дошкільної освіти зумовлює важливість і необхідність підготовки кваліфікованих фахівців, здатних професійно керувати складним процесом виховання дітей дошкільного віку. Зміни, що відбуваються в освітній системі України, спричинені підвищенням вимог до рівня науково-теоретичної та професійно-педагогічної підготовки вихователів дітей дошкільного віку. Адже саме вони створюють фундамент для розвитку фізичних здібностей дітей, розвивають у них морально-вольові якості, інтелектуальні здібності та естетичні ідеали, формують стійкий інтерес до різних видів рухової діяльності. Від ефективної професійної діяльності вихователів залежить стан здоров'я дошкільників, формування у них системи рухових умінь і навичок [50].

Вивчаючи проблему дослідження, ми розглядаємо процес формування творчих здібностей як складну систему на основі аналізу наукових джерел.

Термін «критерій», що має грецьке походження, означає засіб для судження, мірило, яке використовується для оцінки визначення або класифікації об'єкта дослідження. Таким чином, критерії служать еталоном для оцінки сутності певного поняття, категорії, процесу чи явища [67].

Філософський погляд на критерії визначає їх як норми і правила, що сприяють розгляду правильності кожного окремого кроку, розкриваючи об'єктивні закони і логіку розвитку явища [72].

У визначенні критеріїв і показників сформованості творчих здібностей

вихователів ЗДО, наше обґрунтування базується на висновках педагогічних досліджень. В цих дослідженнях визначено вимоги до кількості показників, які слід враховувати, причому рекомендується обмежувати їхню кількість заради спрощення процедури оцінювання. Важливими критеріями є також доступність для вимірювання, зрозумілість та конкретність цих показників.

Крім того, у визначенні критеріїв та показників формування творчих здібностей вихователів дошкільних закладів обґрунтовано врахування особливостей та специфіки їхньої професійної діяльності.

Згідно з викладеним, ми визначили основні критерії розвитку творчих здібностей вихователів дошкільної освіти наступним чином:

Мотиваційний критерій: включає мотиваційну спрямованість професійних інтересів і потреб, а також педагогічну спрямованість на досягнення вищих щаблів професійної компетентності.

Змістовий критерій: охоплює якість професійно-педагогічних знань і розвиненість умінь, які забезпечують формування професійної компетентності.

Рефлексивний критерій: передбачає наявність умінь здійснювати самоаналіз та самооцінювання, а також прагнення до самовдосконалення.

Креативний критерій: враховує здатність до саморозвитку власних можливостей та творчого перетворення дійсності з метою різнобічного розвитку дітей [104].

Під час визначення та характеристики цих критеріїв ми врахували підходи Л. Друбецької [34], але діагностичний інструментарій розроблений авторським чином.

Для оцінки результатів формування творчих здібностей вихователів ЗДО були використані діагностичні методики, такі як ті, що належать В. Андрущенко [67], О. Кульчицької [58] та інші.

Описані вище показники дозволяють виділити три рівні сформованості творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку: високий, середній і початковий. Якісна характеристика цих рівнів розглядається нижче.

Високий рівень сформованості творчих здібностей властивий вихователям, які мають високий ступінь мотивації до педагогічної діяльності. Їхній вищий рівень гуманістичної спрямованості обумовлює гуманітарний підхід до майбутніх вихованців.

Вихователі ЗДО цього рівня проявляють обізнаність у ключових педагогічних категоріях, розуміють сутність, зміст та компоненти творчого розвитку. Вони виявляють високий інтерес та бажання до творчої педагогічної діяльності і прагнуть до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Маючи розвинені творчі здібності, вони володіють емпатійним розумінням майбутніх вихованців, що яскраво проявляється в процесі роботи в ЗДО. Їхні характеристики включають креативність, швидку реакцію на досягнення вихованців і їхніх батьків, творче виконання завдань, розвиток творчого мислення та уяви, схильність до пошуку нових алгоритмів у творчій педагогічній діяльності та використання різних методів і технологій.

Вихователям високого рівня властива здатність до самоаналізу та вміння порівнювати себе і свої вчинки з поведінкою інших, що сприяє розвитку в них рефлексивності – важливої складової професійної майстерності та вміння оцінювати результати своєї педагогічної діяльності.

Діяльність вихователя цього рівня спрямована на досягнення бажаних результатів у розвитку особистості дітей дошкільного віку, збагачення професійного досвіду за рахунок особистісного творчого внеску, якісну та кількісну еволюцію. Вони вміють виділяти змістовні ідеї з будь-якого досвіду діяльності та вільно їх комбінувати, генеруючи нові підходи.

Вихователі дошкільної освіти із середнім рівнем сформованості творчих здібностей частково оволоділи професійно-фаховими знаннями та вміннями. Вони не завжди відчують суттєву потребу у поповненні цих знань, що відображається у середньому рівні їхньої мотивації до успіху та професійних мотивацій. Відсутність сталої мотивації для вдосконалення професійної діяльності призводить до того, що вони проявляють непостійний інтерес до

педагогічної професії, зокрема, у галузі дошкільної освіти.

Вихователі цього рівня демонструють нестійкий інтерес до процесів творчої педагогічної діяльності та не завжди усвідомлюють важливість педагогічної професії для розвитку та становлення творчої особистості. У них не повністю сформовані вміння здійснювати творчу педагогічну діяльність, володіння методами, формами, засобами, технологіями творчої діяльності на репродуктивному рівні.

Вихователі цього рівня мають поверхові знання і вміння з основ професійної майстерності та її складових. Вони не завжди усвідомлюють важливість закономірностей комунікативного спілкування, необхідність рефлексії та здатність до емпатії. Комунікативні здібності на середньому рівні не дозволяють їм налагоджувати професійно-педагогічну взаємодію без утруднень, і вони відчувають труднощі в здійсненні рефлексії своєї діяльності та недостатньо займаються саморозвитком.

Вихователі з початковим рівнем сформованості творчих здібностей характеризуються механічним відтворенням знань, виявляючи відсутність інтересу до покращення своїх знань і вмінь у роботі з майбутніми вихованцями. Це свідчить про їхню невмотивованість щодо педагогічної діяльності. Комунікативні вміння вихователів цього рівня слабо розвинені, а самоаналіз та самооцінка діяльності супроводжуються значними труднощами і часто бувають неадекватними.

Вихователі з початковим рівнем сформованості творчих здібностей не усвідомлюють важливості оволодіння творчими здібностями, проявляють відсутність інтересу до розвитку професійних умінь і здібностей. Низький рівень здатності до емпатії у них зумовив відсутність співпереживання, чутливості і толерантності. Вони не завжди можуть налагоджувати доброзичливі стосунки і взаємодію, як з колегами, так і з оточенням загалом. Схильність до інертності у проблемних ситуаціях та відсутність навичок у їх розв'язанні також є характерною для цього рівня.

2.2. Педагогічні умови формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти

У контексті нашого дослідження думка О. Листопад є важливою, оскільки вона розглядає поняття «умова» в філософському контексті та пов'язує його з відношенням предмета до оточуючих явищ. За її словами, «умова» визначає середовище, в якому відбувається, існує і розвивається явище. Умови поділяються на об'єктивні та суб'єктивні.

Об'єктивні умови включають нормативно-правову базу сфери освіти, засоби інформації та інші фактори, які забезпечують функціонування педагогічної системи. Вони є причиною, яка спонукає учасників освітнього процесу до адекватних проявів у ньому. Ці умови можуть бути змінені за необхідності.

Суб'єктивні умови впливають на функціонування та розвиток педагогічної системи і відображають потенціали суб'єктів педагогічної діяльності. Серед них — рівень узгодженості дій, особистісна значущість цільових пріоритетів та інші фактори. Залежно від об'єкта впливу виділяють загальні (соціальні, економічні, культурні) та специфічні (соціально-демографічний склад вихованців, місцезнаходження ЗДО, матеріальні можливості і обладнання) умови, які сприяють функціонуванню та розвитку педагогічної системи [64].

У рамках нашого дослідження педагогічні умови розглядаються як важливий компонент педагогічної системи, що впливає на особистісний та процесуальний аспекти системи, забезпечуючи її ефективне функціонування і розвиток. Важливим завданням закладу дошкільної освіти, в контексті нашого дослідження, є створення таких педагогічних умов, які сприяли б формуванню позитивної мотивації та інтересу до творчої діяльності.

Ці педагогічні умови мають сприяти отриманню вихователями необхідних знань, умінь та навичок, а також формуванню та розвитку їхніх професійних та особистісних якостей. Основною метою є формування творчих

здібностей вихователів у процесуальному аспекті.

Обґрунтовуючи більш детально визначені нами педагогічні умови, важливо враховувати їхню спрямованість на створення сприятливого середовища для розвитку творчості та відкритості до новаторських підходів у педагогіці.

«Перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням у вихователів дітей дошкільного віку позитивної мотивації творчої діяльності, оволодіння педагогічною майстерністю на постійній рефлексивній основі. Серед психологічних чинників, що впливають на процес і результат професійного становлення педагогів, є мотиви і мотивація».

Самоосвіта вважається придбанням знань шляхом самостійних занять, тобто як самостійне навчання. Інше трактування пов'язано з розумінням її як самостворення, самобудови людини, виробленої через самопросвітництво та самостійне прилучення до культури; тобто самоосвіта не зводиться до простого накопичення інформації, а передбачає активний розвиток якостей особистості в процесі професійної діяльності на рефлексивній основі.

«Друга педагогічна умова обґрунтовується – забезпечення цілісної системи знань з розвитку творчих здібностей та набуття вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів педагогічної діяльності».

Важливим завданням теоретичного компоненту професійної діяльності вихователів про сутність, зміст і значущість творчих здібностей вихователів ЗДО є озброєння їх сучасною педагогічною теорією на високому рівні систематизації та узагальнення, що передбачає знання закономірностей розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку, сутності та принципів цілісного освітнього процесу.

Теоретичні знання про цілі та завдання цілісного педагогічного процесу, про сутність, зміст, принципи, форми і методи освітнього процесу, інтегровані в педагогіці, складають основу професійної діяльності педагога, сприяючи

формуванню та розвитку творчих здібностей як процесу та результату.

«Третя педагогічна умова – методичне забезпечення процесу розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку та вдосконалення вмінь необхідних для їх формування. Реалізація даної педагогічної умови реалізується шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти» для вихователів, викладачів педагогічних коледжів і університетів, працівників ЗДО та батьків. Синтезом теоретичних знань і практичного досвіду в системі підготовки вихователів ЗДО і являється професійна діяльність, що сприяє взаємопроникненню та взаємозумовленості професійних знань вихователів дітей дошкільного віку, формуванню необхідних професійних умінь для творчого розвитку» [29, с. 27].

Готовність вихователів до творчого розвитку включає формування необхідних педагогічних умінь і навичок, які є важливими для вирішення завдань у процесі роботи в дошкільних закладах. Для досягнення цієї мети важливо враховувати, що високий рівень знань є лише однією складовою успішної організації діяльності. Поряд з цими знаннями необхідні відповідні уміння і навички у галузі професійної діяльності вихователів дошкільних закладів.

В даному навчально-методичному посібнику представлено комплекс традиційних та інноваційних форм і методів, які утворюють цілісну систему розвитку творчих здібностей вихователів дошкільного віку в умовах дошкільних закладів.

2.3. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних умов формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти

З метою виявлення сучасного стану сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО у «Чернігівському дошкільному навчальному закладі № 26

Чернігівської міської ради Чернігівської області та Чернігівському дошкільному навчальному закладі № 53, центр Софії Русової, Чернігівської міської ради Чернігівської області» протягом 2022-2023 років була проведена дослідно-експериментальна робота.

Експериментальним дослідженням було охоплено 59 вихователів ЗДО.

Здійснення констатувального експерименту передбачало два етапи.

На першому етапі дослідження ми провели аналіз освітніх програм, професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та плану підвищення кваліфікації для виявлення їхньої змістовної спрямованості на формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку. Ми також використовували анкетування та бесіди з методистами та вихователями з метою визначення особистісних і професійно значущих якостей і компонентів професійної майстерності, а також їхнього усвідомлення значущості і важливості оволодіння творчими здібностями.

На другому етапі ми визначили рівні сформованості творчих здібностей у вихователів експериментальної і контрольної груп. Під час цього етапу було проведено детальний аналіз уявлень вихователів про формування творчих здібностей, їхні складові компоненти та особливості роботи вихователя в дошкільних закладах. Опитування вихователів було використано для аналізу повноти їхніх знань про зазначений процес, його компоненти та особливості роботи вихователя в дошкільних закладах (див. додаток Б).

Аналізуючи відповіді вихователів на різноманітні анкетні запитання, можна визначити певні тенденції та уявлення, що виникають у них стосовно: ««Що, на Ваш погляд, означає поняття «педагогічна майстерність?»», не могли дати аргументованої і повної відповіді – 78,3%.

У відповідях вихователів на запитання анкети «Які компоненти входять до складу творчих здібностей?» майже однотайно відзначено гуманістичну спрямованість – 93%

Проаналізувавши відповіді на питання анкети «У чому, на Вашу думку,

особливості професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку?», можна зазначити, що більшість вихователів наголошує на важливості для вихователя професійно значущої якості як «любов до дітей» – 83%.

До особливостей професійної діяльності вихователів ЗДО віднесено:

- вміння спілкуватися з дітьми, враховуючи їхню психологічну вікову специфіку – 13%;
- вміння ознайомити вихованців з навколишньою дійсністю у доступній для них формі - 14,3%;
- багатофункціональність діяльності вихователя ЗДО – 7%;
- наявність педагогічного такту, особливо в стосунках з батьками вихованців - 3%;
- широкий кругозір та високий рівень загальної ерудиції вихователя дітей дошкільного віку – 11%;
- знання та використання передового педагогічного досвіду видатних педагогів-дошкільників у своїй освітній діяльності в ЗДО – 2%;
- можливість бути взірцем для своїх вихованців –14,7%;
- спроможність виявляти в кожній дитині її творчий потенціал, допомогти його розвинути, постійно вчитися і розвиватися самому» – 5%.

Запитання анкети «Чи може бути сформовані творчі здібності вихователів на етапі навчання у ЗВО?» викликало значні труднощі у вихователів. Так, 74% не змогли дати чіткої та обґрунтованої відповіді на це питання.

Запитання анкети «Чому творча спрямованість особистості має бути провідним компонентом професійної діяльності і творчих здібностей фахівця?» майже у всіх респондентів дістало такі відповіді:

- творчість – головна умова діяльності вихователя – 28%;
- вихователем дітей дошкільного віку може бути тільки творчо спрямована людина – 73%.

Деякі вихователі ЗДО (8%) без коментарів залишили зазначене питання,

тому що, на їх думку, професія вихователя обов'язково передбачає творчу спрямованість особистості».

З метою усвідомлення актуальності проблеми формування творчих здібностей вихователів ЗДО серед вихователів, що займаються підготовкою майбутніх фахівців ДО, ми звернулись до 59 вихователів ДНЗ №26 та ДНЗ №53, центр Софії Русової м. Чернігова.

Емпіричні дані були отримані за допомогою анкетування, інтерв'ювання, методів педагогічного спостереження, самооцінки тощо (Додаток Е). Розгорнуті відповіді на запитання дали достатній обсяг інформації, яка узагальнена та відображена в процентному (%) співвідношенні. Дані анкетного опитування свідчать також про те, що значна кількість вихователів (43%) переконані в тому, що формування творчих здібностей не є першочерговою необхідністю освітнього процесу ЗДО.

Результати нашої роботи свідчать про те, що спрямованість освітнього процесу в дошкільних закладах на формування творчих здібностей вихователів ЗДО залишає бажати кращого. Це виявлено під час нашого дослідження, що послужило поштовхом для подальших наукових пошуків шляхів вирішення цієї актуальної проблеми.

У рамках другого етапу, ми організували формувальний етап дослідження на базі ДНЗ № 26 та № 53 у Чернігові та Центру Софії Русової. Протягом 2022-2023 років ми провели дослідно-експериментальну роботу для перевірки ефективності педагогічних умов, які були визначені та теоретично обґрунтовані у попередньому розділі нашої кваліфікаційної роботи.

Під керівництвом науковця, професора О. Листопада, ми ретельно аналізували та впроваджували педагогічні умови для формування творчих здібностей вихователів. Цей етап нашого дослідження став важливим етапом у вирішенні проблеми недостатньої спрямованості освітнього процесу на цільове формування творчих компетенцій вихователів ЗДО.

Ці кроки дозволили нам отримати емпіричні дані, які стали основою для

подальших висновків та рекомендацій у сфері вдосконалення процесу формування творчих здібностей вихователів.

Програма формувального експерименту передбачала аналіз динаміки змін рівнів розвитку творчих здібностей вихователів відповідно до теоретично обґрунтованих умов, впроваджених в освітній процес закладів дошкільної освіти протягом трьох етапів: діагностичного, діяльнісно-творчого та рефлексивного.

Однією з ключових педагогічних умов було систематичне формування позитивної мотивації вихователів до творчого розвитку, яке відбувалося на постійній основі.

Серед психологічних факторів, що впливають на професійне становлення майбутніх педагогів, важливе місце відводиться мотивації. В контексті нашого дослідження мотиви та мотивація розглядалися як фундаментальні складові, які сприяють професійному зростанню вихователів, адже вони визначають напрямок впливу на особистість педагогічного працівника відповідно до його потреб, переконань та інтересів.

Позитивний мотиваційний супровід освітнього процесу в дошкільних закладах сприяє активізації пізнавальної активності вихователів, стимулює їх зацікавленість у творчій діяльності та підсилює потребу особистості в розвитку творчих здібностей.

Отже, впровадження в життя зазначеної педагогічної умови відбувалося на етапі діагностики. Задача цього етапу полягала в активному залученні вихователів до концепції «людина-професія» у процесі власної професійної діяльності, а також в стимулюванні професійної мотивації за допомогою таких заходів:

Формування гуманістичної спрямованості: Акцент на розвитку гуманістичних цінностей в особистості вихователя.

Формування професійного світогляду та самосвідомості: Розширення уявлень вихователів про свою роль у професійному середовищі та підтримка свідомого ставлення до себе в цьому контексті.

Розвиток постійної потреби до самовдосконалення: Стимулювання вихователів активно працювати над власним розвитком та вдосконаленням, базуючись на рефлексивному підході.

Активування стійкої професійної мотивації: Створення умов для формування та підтримки внутрішньої мотивації вихователів у контексті їхньої майбутньої професійної діяльності.

Виховання професійної гідності та обов'язку: Спрямованість на розвиток почуття гідності та обов'язку в контексті професійних стандартів вихователя ЗДО.

Для досягнення цих цілей проводилися спеціальні семінари, на яких вихователям було надано можливість вивчати додаткову психолого-педагогічну та методичну літературу. Це сприяло формуванню стійкої позитивної мотивації щодо розвитку творчих здібностей та розширенню їхніх уявлень про важливість творчої діяльності в повсякденній роботі вихователя.

З наміром підтримати розвиток творчих здібностей вихователів, організовувались особливі семінари, під час яких учасники знайомилися з додатковими матеріалами у галузі психології та педагогіки. Це сприяло утворенню стійкої позитивної мотивації для освоєння творчих здібностей, а також розширенню їхніх уявлень про роль особистості та компоненти творчої діяльності у щоденній роботі вихователя.

На зазначених заходах представники дошкільних закладів визначали спектр професійних та особистісних якостей, педагогічних здібностей, що сприяють розвитку творчих здібностей фахівців у галузі дошкільної освіти. Ця ініціатива сприяла усвідомленню впливу творчості на успішний професійний розвиток, саморозвиток та вихованців, спонукала виявляти інтерес до успішного розвитку творчої діяльності в майбутньому, а також спонукала

намір оволодіти творчими здібностями вже на поточному етапі.

Готовність вихователів до розвитку творчих здібностей підтверджувалася активною участю у різноманітних заходах. Вони брали активну участь у взаємному обміні та аналізі педагогічного досвіду, спрямованого на розвиток творчих здібностей. Спільна діяльність створювала позитивний фундамент для формування ціннісного підходу та відповідального ставлення до творчої діяльності, мотивації до досягнень та потреби в постійному самовдосконаленні.

Велике значення у формуванні творчих здібностей вихователів ЗДО мало проведення тематичних бесід, спрямованих на підвищення мотивації до педагогічної діяльності. Такі обговорення включали теми, як-от «Вихователь очима дитини дошкільного віку», «Роль вихователя у розвитку творчих здібностей дітей», «Фактори вибору професії вихователя дошкільного навчального закладу», «Творчість – педагогічна вимога сучасності» та інші.

Також доцільно зауважити, що для ефективності та результативності зазначених бесід використовувались паралельно інші методи: використання педагогічних ситуацій, проблемних питань, проведення інтерактивних вправ, рольових ігор, дискусій та тренінгів. Так, вправа з тренінгу для молодих вихователів «Я у променях творчості» мала на меті визначити ступінь відношення педагога до себе, спонукати до пошуку і утвердження своїх позитивних якостей; вправа «Творчість у повсякденному житті» мала на меті створення можливості для прояву фантазії.

Не менш вагомим у формуванні позитивної мотивації до розвитку творчих здібностей та зорієнтованості на саморозвиток та самовдосконалення на постійній рефлексивній основі було проведення з вихователями ЗДО диспуту за темою: «Що таке творчість?», метою якого було активізувати наявні знання вихователів та викликати позитивну мотивацію до оволодіння творчими здібностями.

У процесі дослідження було також застосовано метод «групових

тренінгів» як форму спеціально організованого спілкування та психологічного впливу, котра ґрунтується на застосуванні активних методів навчання, як одного із засобів формування творчих здібностей вихователів ЗДО. Так, проводились тренінги для молодих вихователів «Педагогічна творчість вихователя», метою якого було виявлення рівнів розвитку творчих здібностей педагогів, вміння працювати в команді.

Особливу увагу звертали на розвиток ціннісних орієнтацій вихователів ЕГ, запрошуючи їх до участі в різних заходах. Так, наприклад, провели бесіди на теми «Серце віддаю дітям», «Успіх вихователя – успіх дошкільника», «Круглий стіл», «Творчість як принцип діяльності вихователя», «Стиль взаємодії вихователя з дітьми дошкільного віку», а також «Мозковий штурм» тощо.

Після проведення вищезазначених заходів здійснювали аналіз того, яким чином фахівці переносили здобуту інформацію в свою практичну діяльність у ЗДО.

Згідно із загальним відомостями та практичним досвідом, ефективність формування творчих здібностей вихователів дошкільних закладів досягається завдяки інтеграції теоретичних та практичних компонентів їхньої професійної діяльності, орієнтованої на систему знань щодо вивченого об'єкта. Зазначено, що це взаємодія тісно пов'язана з реалізацією другої педагогічної умови – створення цілісної системи знань з творчих здібностей та опануванням ними практичних навичок в процесі професійної підготовки. Цей підхід базується на взаємозв'язку мети, змісту, форм, та методів навчання, що виявляється під час діяльнісно-творчого етапу експериментальної роботи.

Метою впровадження вищезазначеної умови було забезпечення науково-методичного супроводу освітнього процесу для вихователів дошкільних закладів. Це передбачало поєднання теоретичного та практичного компонентів їхньої професійної діяльності з метою ефективного формування їхніх творчих здібностей.

Вдосконалення знань вихователів щодо творчих здібностей та набуття ними практичних навичок досягалося за допомогою кількох ключових факторів:

Надання підтримки вихователям в ефективному використанні набутих знань під час їхньої професійної діяльності в дошкільних закладах.

Організація педагогічної та психологічної підтримки працівників дошкільних закладів.

Реалізація роботи з дітьми раннього та дошкільного віку в дошкільних закладах.

Надання індивідуальних консультацій за конкретними напрямками роботи.

Організація діяльності педагогічних працівників під час участі у курсах підвищення кваліфікації.

Логіка побудови нашого дослідження визначила потребу у створенні та впровадженні навчально-методичного посібника в освітній процес дошкільних закладів. Основна мета цього посібника — забезпечити педагогам систематизовані знання щодо формування творчих здібностей та розвитку відповідних навичок. Він спрямований на вихователів дошкільних закладів та студентів педагогічних університетів.

Створення навчально-методичного посібника визначила актуальність порушеної проблеми, а також теоретична та практична значущість дослідження. Додатковим мотиватором були недостатні рівні сформованості творчих здібностей у майбутніх вихователів, що були виявлені під час констатувального етапу експерименту.

Враховуючи актуальність висвітленої проблеми та наявні суперечності, а також необхідність їх вирішення, була обрана назва для посібника: «Творчий розвиток вихователів дошкільних закладів: науково-практичний підхід». Його мета полягає в наданні вихователям дошкільних закладів не лише науково-теоретичних, але й практичних засад розвитку творчих здібностей.

Основні завдання посібника включають в себе:

Допомогу вихователям у засвоєнні науково-теоретичних та практичних аспектів розвитку творчих здібностей.

Опанування системи знань з творчих здібностей та набуття навичок їх практичного використання.

Формування творчих здібностей у вихователів за участю інформаційно-комунікаційних технологій у контексті дошкільної освіти.

Зміцнення мотивації вихователів для активного розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Оволодіння конкретними методами та прийомами, необхідними для результативної та творчої професійної діяльності педагога.

Додатково, у вище згаданому навчально-методичному посібнику надаються конкретні методичні вказівки щодо розвитку творчих здібностей у вихователів, розглядаючи їх як основний елемент формування творчої особистості. В цьому розділі висвітлено специфіку спрямованості педагога на творчу діяльність, розглянуті характеристики, які визначають педагогічну орієнтацію на творчість. Також відзначено особливості творчої діяльності педагога та наведено характерологічні особливості, які допомагають визначити його творчий потенціал [29; 98].

У цьому контексті також висвітлені та систематизовані творчі вміння, які є важливими для вихователів, і надано інформацію про ключові психічні процеси, які визначають ефективність творчості. Всі ці аспекти і рекомендації призначені для надання конкретних настанов та допомоги в розвитку та формуванні творчого потенціалу вихователів дошкільних закладів [29; 98].

Для оцінки рівня сформованості творчих здібностей вихователів дошкільних закладів, запропоновано використовувати діагностичний інструмент у формі адаптованої анкети, розробленої Л. Загородньою та С. Тітаренко. Цей інструмент дозволяє систематично та об'єктивно визначити рівень творчих здібностей у вихователів.

Додатково, запропоновано методику вивчення мотивації до розвитку творчих здібностей у професійній діяльності вихователів дітей дошкільного віку. Ця методика спрямована на виявлення особистісних та професійних мотивів, що спонукають вихователя до активного розвитку його творчих потенціалів в контексті роботи з дітьми дошкільного віку.

Об'єднуючи обидві методи, можна отримати комплексний підхід до оцінки та розвитку творчих здібностей вихователів, враховуючи не лише результати анкетування, а й внутрішні мотиваційні фактори, що впливають на їх творчість у професійній сфері. [36].

Ділові ігри застосовували задля розвитку в фахівців креативного мислення; формування відповідних професійно-особистісних якостей та практичних умінь, необхідних для формування творчих здібностей ; стимулювання й підвищення інтересу до навчання, оволодіння майбутньою професією; розвитку комунікабельності; імітації професійно-педагогічної діяльності.

Використання вищезазначених вправ та педагогічних ситуацій сприяло розвитку професійно-творчих якостей в вихователів та активізації їх творчої діяльності.

Наступний етап експерименту – рефлексивний був спрямований на систематизацію та узагальнення знань, умінь і навичок з професійної діяльності вихователів ЗДО, що спрямована на формування творчих здібностей фахівців; подальший розвиток їхньої здатності до саморозвитку та самовдосконалення; корекції рівнів розвитку творчих здібностей шляхом заповнення «Щоденника творчого розвитку вихователя ЗДО».

Експериментальну роботу з формування творчих здібностей вихователів ЗДО здійснювали поетапно, застосовували відповідну програму. Вона передбачала інтеграцію змісту посібника в план заходів щодо підвищення кваліфікації тощо.

Набутий власний досвід вихователів професійної діяльності в процесі

розв'язання педагогічних ситуацій, творчих і практичних завдань забезпечив синтез теорії та практики. Зміст, методи і форми роботи, що використовувались для формування творчих здібностей вихователів ЗДО, експертами визнані як адекватні до вимог сучасної дошкільної освіти. Відтворені в умовах безпосередньої професійної діяльності, вони оцінювались методистами ЗДО як інноваційні з домінуванням гуманістичних взаємовідносин між суб'єктами дошкільної освіти.

Так, вихователі ЗДО ЕГ під час проходження тренінгів (протягом 2022-2023 років) на базі ЗДО № 26 м. Чернігова активно застосовували набуті професійні педагогічні знання, вміння під час проведення тренінгових заходів, відкритих та поточних занять та розваг у ЗДО, активно використовували методику самооцінки емоційних станів. Вихователі ЗДО ЕГ, на відміну від контрольної, засвідчили усвідомленість мети навчання й виховання, проявляючи ініціативу, реалізуючи свій педагогічний потенціал як інструмент впливу, прагнучи до професійного самовдосконалення і творчого розвитку.

В порівнянні успіхів вихователів ЕГ і КГ з теоретичною складовою професійної діяльності не виявлено суттєвих відмінностей, проте мотивація навчання та досягнення мети – стати вихователем-професіоналом, взірцем та прикладом для наслідування вихованців, виявилася значно вищою серед вихователів ЕГ. Це визначено результатами заключної самодіагностики їх творчих здібностей (додаток Е). Приведені показники представлені у відсотковому співвідношенні, де перший показник стосується відповідей в експериментальній групі (n= 29), а другий – в контрольній групі (n = 30):

«Я – творчий вихователь ЗДО» відчуваю себе: творчою особистістю – 72,3% / 27,7%; у пригніченому стані від невідповідності реальності з ідеальними уявленнями про професію вихователя ЗДО – 26,5% / 73,5%.

Моє сприйняття майбутньої професійної діяльності: творче, системне, креативно спрямоване, реалістичне – 63,7% / 36,3%; схематичне, розрізнене – 41,3% / 58,7%.

Для моєї професійної компетентності характерно: використання здобутих науково достовірних знань, рефлексія власної діяльності, системність накопичення та використання в своєму активному словнику педагогічного тезауруса, творчий підхід у пізнанні нового – 82,3% / 17,7%; невміння використовувати різні шляхи вирішення поставлених задач – 19,8% / 60,2%.

Творча спрямованість моєї професійної діяльності ґрунтується на: діяльності класиків педагогіки – 96,41% / 96,19%; освоєнні особливостей професійної діяльності вихователя, знаннях і прикладів з власної життєвої педагогічної практики вихователів-гуманістів – 81,43% / 65,09%.

Майбутню професійну діяльність я зорієнтую на: удосконалення творчих здібностей – 97,73% / 79,52%; удосконалення вміння творчо взаємодіяти з дітьми дошкільного віку – 91,47% / 63,09%; розвиток знань щодо методів, прийомів та засобів розвитку у дітей дошкільного віку творчості – 83,78% / 75,35%.

Мою професійну позицію характеризує: творча спрямованість професійної діяльності, емоційна позитивна енергія, активність

Майбутню професійну діяльність я зорієнтую на: удосконалення творчих здібностей – 97,73% / 79,52%; удосконалення вміння творчо взаємодіяти з дітьми дошкільного віку – 91,47% / 63,09%; розвиток знань щодо методів, прийомів та засобів розвитку у дітей дошкільного віку творчості – 83,78% / 75,35%.

Мою професійну позицію характеризує: творча спрямованість професійної діяльності, емоційна позитивна енергія, активність й ініціативність, творче відношення і гнучкий підхід до діяльності – 89,37% / 63,37%; концентрація зусиль на досягнення цілей, поставлених системою освіти, високий рівень відповідальності за виховання та навчання креативних дошкільників – 81,71% / 73,69 %.

Ціннісні орієнтації та установки на найближче майбутнє в професійній діяльності за ступенем значущості зайняли такі рангові місця:

Вихователі ЕГ відзначаються такими ключовими аспектами:

Визнання та любов до дітей, а також бажання розвивати їх творчі здібності – це фундаментальний аспект педагогічної діяльності вихователів закладу дошкільної освіти.

Досягнення найвищого рівня творчих здібностей, сумлінність та компетентність у виконанні професійних обов'язків – це головні критерії, які характеризують високий рівень професіоналізму вихователів ЕГ.

Креативна орієнтація поглядів – це важливий аспект, який визначає гнучкість та інноваційний підхід до педагогічної практики.

В той час як вихователі КГ демонструють наступні характеристики:

Успішна професійна кар'єра вихователя, що свідчить про високий рівень досягнень у педагогічній сфері.

Креативність почуття гідності та самоповага, які грають важливу роль у становленні позитивного педагогічного середовища.

Визнання та любов дітей, а також повага колег – це ключові елементи успішної взаємодії та підтримки в колективі.

Особистісна відповідальність за свої успіхи і досягнення у професійній сфері вихователя, що свідчить про високий рівень самодисципліни та самоконтролю.

Таке порівняння ключових характеристик ЕГ та КГ вихователів дозволяє з'ясувати основні особливості та відмінності між цими двома групами педагогів.

Рівні сформованості комплексу властивостей особистості вихователя ЗДО (в % співвідношенні ЕГ та КГ) розподілились таким чином:

реально оцінюють сформованість творчих здібностей, а особливо креативність особистості та здатність до самовдосконалення, творчого розвитку на рефлексивній основі – 96,82% / 73,52 %; вважають першочерговою творчі здібності – 91,71 % / 67,31%; виділяють педагогічну

техніку як основу сформованості творчих здібностей – 71,91 % / 53,05%; уміння проектувати і планувати діяльність, організовувати творчу діяльність дошкільників, використовувати технологічні уміння і навички в педагогічній діяльності, відповідати за власні рішення і дії відмітили – 73,91% / 47,22%.

Розглядаючи висловлення вихователів щодо готовності до ефективної та результативної професійної діяльності в розвитку творчих здібностей, можна відзначити, що 97,73% представників групи ЕГ та 65,37% в групі КГ підтримують необхідність постійного підвищення рівня сформованості своїх творчих здібностей. Зазначено, що 93,65% вихователів ЕГ та 43,84% в групі КГ в змозі аналізувати педагогічні ситуації та вирішувати можливі труднощі, що виникають у повсякденній педагогічній практиці.

Проведення аналізу сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО було здійснено за участю експертів-методистів, які виступали в якості фахівців із педагогічного процесу в умовах закладів дошкільної освіти. Ці методисти брали активну участь в етапі констатації дослідження та допомагали студентам у впровадженні педагогічних умов, визначених на попередніх етапах дослідження.

2.4. Аналіз результатів проведеної експериментальної роботи.

Для реалізація педагогічних умов формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку нами визначено рівні вище зазначеної сформованості за трьома критеріями: мотиваційно-цільовим, змістово-процесуальним та інтеграційно-рефлексивним.

За результатами проведеного дослідження на констатувальному етапі нами визначено три рівні сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО: високий, середній і початковий.

Перший діагностичний зріз був зумовлений потребою виявити у вихователів рівень сформованості творчих здібностей за мотиваційним критерієм, показниками якого виступили: наявність професійних мотивів,

професійно-педагогічна (творча) спрямованість та мотивація до успіху.

Мотиваційна сфера як логічний центр та основа особистості педагога (О. Моляко) визначає його професійно-педагогічну спрямованість. Зміст, глибина, стійкість останньої є фундаментом особистості педагога, основою якого є потреби, інтереси, визначальні мотиви в професійній діяльності [39].

Визначаючи гуманістичну спрямованість особистості ми виходили із розуміння спрямованості як складноструктурованої інтегративної властивості особистості, що охоплює численні процеси як пізнавальної, так і емоційно-вольової діяльності людини, з врахуванням того, що процес формування мотиваційної сфери є найбільш тривалим процесом, оскільки в особистісній сфері зміни відбуваються повільніше, ніж у сфері пізнання.

Експериментальні дані було отримано за допомогою відповідних методик вимірювання. Так, для діагностики показника мотиваційно-цільового критерію «наявність професійних мотивів» було обрано методику О. Кульчицької [58] «Мотивація професійної діяльності в ЗДО» (додаток К), яка містить три шкали:

- 1) «набуття знань» – прагнення до набуття знань, допитливості;
- 2) «опанування професією» – прагнення оволодіти професійними знаннями, сформувавши професійно важливі якості особистості;
- 3) «отримання категорії» – прагнення отримати категорію при формальному засвоєнні знань, прагнення до пошуку обхідних шляхів в професійній діяльності.

В опитувальник (з метою маскування) включено низку фонових тверджень, котрі в подальшому не оброблялись.

Для визначення гуманістичної спрямованості було застосовано тест «Структура спрямованості педагога» О. Семенов (додаток Н), варіанти відповідей на кожне з представлених у тесті тверджень – свідчення гуманістичної, ідеалістичної, прагматичної або егоцентричної орієнтації.

З метою визначення в респондентів рівнів сформованості показника

«Мотивація до успіху» було застосовано «Діагностику особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса» (додаток Л). Методика виявляє привабливість ситуації досягнень, впевненість особистості в успішному результаті, наполегливість у досягненні мети.

Для діагностики мотиваційного критерію ми скористались методикою, запропонованою В. Беспалько для визначення «рівнів навченості» [13]. Обраховані данні рівнів сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО КГ і ЕГ за мотиваційним критерієм наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати сформованості педагогічної вихователів за мотиваційним критерієм на констатувальному етапі (% (осіб))

Рівні	Показники		
	Наявність професійних мотивів	Творча спрямованість	Мотивація до успіху
Експериментальна група, \approx % (n1 = 29)			
Високий	24 (7)	66 (19)	24 (7)
Середній	38 (11)	14 (4)	48 (14)
Початковий	38 (11)	20 (6)	28 (8)
Контрольна група, \approx % (n2 = 30)			
Високий	37 (11)	66 (20)	23 (7)
Середній	13 (4)	17 (5)	50 (15)
Початковий	50 (15)	17 (5)	17 (8)

Отже, за показником «наявність професійних мотивів» було визначено такі рівні: високий – у 24% вихователів ЕГ і 37% КГ; середній – у 38% респондентів ЕГ і 13% КГ. Початковий рівень було виявлено в 38% вихователів ЕГ і 50% КГ.

Аналіз результатів тестування «Структура спрямованості педагога» засвідчив, що за показником «творча спрямованість» перебуває майже 66% вихователів ЕГ і 66% – КГ, що свідчить про високий рівень творчого підходу до педагогічної професійної діяльності, усвідомлення пріоритетності потреби у творчому розвитку та наявність творчих особистісних якостей.

Середній рівень гуманістичної спрямованості виявлено у 14% вихователів ЕГ та у 17% КГ. Початковий рівень засвідчили 20% вихователів ЕГ та 17% КГ.

За показником «мотивація до успіху» було одержано такі результати:
 високий рівень засвідчили 24% вихователів ЕГ та 23% КГ;
 середній – 48% вихователів ЕГ та 50% КГ;
 початковий – 28% респондентів ЕГ та 17% КГ.

Другий діагностичний зріз був спрямований на виявлення в вихователів рівнів сформованості творчих здібностей за змістово- процесуальним критерієм, для чого було використано три показники:

- психолого-педагогічна компетентність;
- система знань щодо сутності, змісту і складових творчих здібностей вихователів ЗДО;
- здатність до саморозвитку.

Перш за все, нам необхідно було визначити, в якій мірі вихователі ЗДО володіють комплексом знань і вмінь з психолого-педагогічних дисциплін, на яких рівнях у них сформовано систему знань щодо змісту і структурних компонентів творчих здібностей .

Оцінювання проводилось за підсумками екзаменаційних сесій з дисциплін психолого-педагогічного циклу; проходження різних видів педагогічних практик, тестових завдань які представлені в додатках.

Як уже відзначалось, головною метою професійної діяльності є усвідомлення суті творчих здібностей і стимулювання потреби в професійному саморозвитку, самовдосконаленні та самоосвіті.

Тому наступним показником змістово-процесуального критерію є визначення рівнів якої ми використали методику В. Павлова «Ваша готовність до саморозвитку» (додаток М). Зведені результати діагностики змістово-процесуального критерію подано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Результати сформованості професійної майстерності вихователів за змістовим критерієм на констатувальному етапі (% (осіб))

Рівні	Показники		
	Психолого-педагогічна компетентність	Система знань щодо сутності і змісту творчих здібностей	Здатність до творчого саморозвитку
Експериментальна група, ≈ % (n1 = 29)			
Високий	–	14 (4)	18 (5)
Середній	41 (12)	38 (11)	41 (12)
Початковий	59 (17)	48 (14)	41 (12)
Контрольна група, ≈ % (n2 = 30)			
Високий	–	13 (4)	20 (6)
Середній	47 (14)	40 (12)	60 (18)
Початковий	53 (16)	47 (14)	20 (6)

Як свідчать критеріальні показники, по першому з них (психолого-педагогічна компетентність) високого рівня не досяг жоден із вихователів, що свідчить про певні суб'єктивні труднощі з боку респондентів в оволодінні системою знань з психолого-педагогічної готовності.

Середній рівень з вказаного показника засвідчили 41% опитуваних ЕГ та 47% КГ. На початковому рівні перебувають 59% вихователів ЕГ та 53% КГ.

Дані за наступним показником стосовно сутності і складових творчих здібностей характеризуються здебільшого початковим рівнем, а саме: ЕГ – 48%, КГ – 47%.

Середній рівень оволодінні системою знань щодо сутності і змісту творчих здібностей виявлено у 38% вихователів ЕГ і 40% – КГ. І лише 14% респондентів ЕГ і 13% КГ виявили високий рівень сформованості означеного показника.

Щодо показника «здатність до творчого саморозвитку», за середнім рівнем 41% вихователів ЕГ і 60 КГ засвідчили схильність і потребу у такому виді діяльності. 341 % респондентів ЕГ і 20 КГ – відзначили, що самоосвітою, саморозвитком вони займаються від випадку до випадку. І лише у 18 % вихователів ЕГ та 20% КГ констатовано високий рівень сформованості за даним показником.

Таким чином, аналіз результатів цього діагностичного зрізу засвідчив в основному середній та початковий рівні сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО за вказаними показниками.

Третій діагностичний зріз було спрямовано на виявлення сформованості творчих здібностей за інтеграційно-рефлексивним критерієм і визначався за показниками: комунікативність, емпатія, рефлексивність.

Оцінювання рівнів комунікативності вихователів визначалось за методикою В. Ряховського «Загальний рівень комунікативності педагога», в відповідності до якої майбутні вихователі мали відповісти на запропоновані 16 питань. За відповідним класифікатором визначалась категорія, до якої належать майбутні вихователі дітей дошкільного віку.

Виявлення у вихователів рівнів прояву показника «Здатність до емпатії» визначалось за методикою І. Юсупова «Здатність до емпатії». Як професійно важлива якість особистості емпатія (співпереживання) – це вміння поставити себе на місце іншої людини, сприяє збалансованості міжособистісних стосунків. Згідно з методикою, запропонованою студентам, вони мали дати

відповіді на сукупність питань, варіанти яких оцінювались відповідними балами (додаток П).

Для вимірювання наступного показника – здатність до творчості – ми використали адаптовану методику діагностичної рефлексивності А. Карпова, яка містить 27 тверджень, з яких 15 є прямими, а інші – 12 – оберненими, що необхідно враховувати при обробці результатів.

Аналізуючи результати за першим показником, ми бачимо, що на початковому рівні в КГ перебуває 61,8% вихователів, в ЕГ – 61%. Середній рівень виявлено в КГ – 19,5%, в ЕГ – 20%. На високому рівні педагогічна майстерність сформована у 18,7% вихователів КГ і у 19% – ЕГ.

За показником «здатність до емпатії» нами з'ясовано, що означена якість у вихователів ЗДО є недостатньо сформованою, а саме:

53,6% вихователів КГ та 52,3% ЕГ мають початковий рівень емпатійності;

37,4% вихователів КГ та 37,2% ЕГ – знаходяться на середньому рівні сформованості цієї якості

і лише у 9% вихователів КГ та 10,5% ЕГ констатовано високий рівень цієї вкрай важливої якості майбутнього фахівця.

Стосовно показника «здатність до рефлексивності», то, як свідчать результати, процес пізнання студентами свого внутрішнього світу, аналіз власних думок, роздумів про себе то 51,2% вихователів КГ і 49,3% ЕГ не вбачають необхідності у цьому виді пізнання, знаходячись на початковому рівні.

Середній рівень зафіксовано у 32,5% вихователів КГ і 33% ЕГ. Високий рівень за даним показником виявлено у 16,3% вихователів КГ та 17,7% ЕГ груп. Зведені результати цього зрізу подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

**Результати сформованості творчих здібностей вихователів
за рефлексивним критерієм на констатувальному етапі**

Рівні	Показники		
	Творчість	Здатність до творчості	Рефлексивність
Експериментальна група, \approx % (n1 = 29)			
Високий	18 (5)	10 (3)	18 (5)
Середній	20 (6)	36 (10)	31 (9)
Початковий	62 (18)	54 (16)	51 (15)
Контрольна група, \approx % (n2 = 30)			
Високий	17 (5)	10 (3)	17 (5)
Середній	20 (6)	37 (11)	33 (10)
Початковий	63 (19)	53 (16)	50 (15)

Загальну характеристику рівнів сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО (за трьома критеріями) подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Загальна характеристика рівнів сформованості творчих здібностей
вихователів на констатувальному етапі (% (осіб))**

Рівні	Група	Критерії		
		Мотиваційний $y \approx$ %	Змістовий $y \approx$ %	Рефлексивний $y \approx$ %
Високий	ЕГ, (n1 = 29)	59 (17)	10 (3)	14 (4)
Середній		36 (10)	41 (12)	28 (8)
Початковий		28 (8)	48 (14)	55 (16)
Високий	КГ, (n2 = 30)	43 (13)	10 (3)	13 (4)
Середній		26 (8)	50 (15)	30 (9)
Початковий		30 (9)	40 (12)	57 (17)

Таким чином, аналізуючи отримані дані, ми констатуємо, що в вихователів

ЗДО переважають середні та початкові кількісні показники рівнів сформованості творчих здібностей. Для унаочнення результатів констатувального етапу експерименту представимо на (рис.2.1).

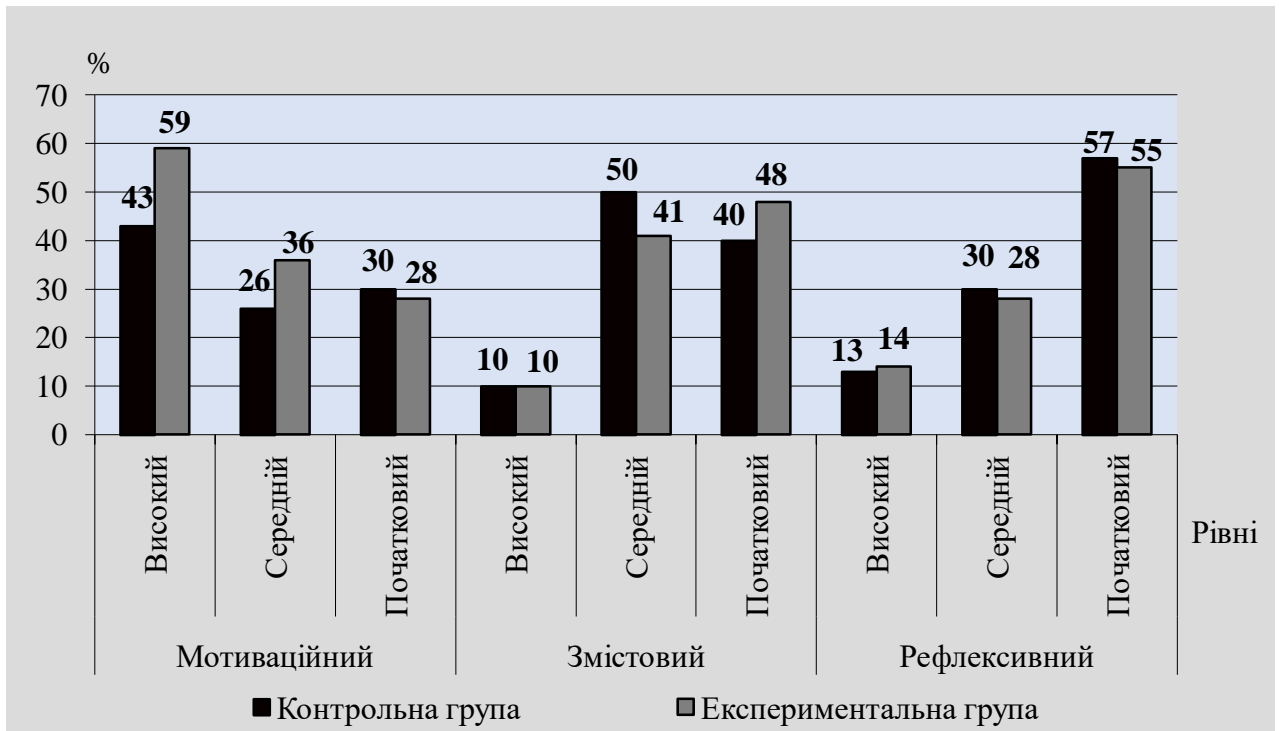

Рис. 2.1. Рівні сформованості творчих здібностей вихователів у (%).

Узагальнення кількісних і якісних результатів дослідження – свідчення того, що рівні сформованості творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку розвинені недостатньою мірою як у КГ так і ЕГ.

Таким чином, сукупність застосованих форм і методів освітнього процесу, запроваджених на формульованому етапі дослідження, які описані вище, позитивно вплинули на формування рівнів творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку. Тому наступний підрозділ магістерської роботи присвячений аналізу результатів науково-дослідної роботи.

Наступним етапом нашого дослідження було здійснення діагностики рівнів сформованості творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку та порівняння результатів формульованого етапу з результатами констатувального етапу експерименту.

Зазначимо, що вирішення проблеми формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку передбачало упровадження в систему професійної діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти моделі формування зазначеного утворення та методичного супроводу реалізації цього процесу.

У результаті заключного етапу експериментальної роботи з метою аналізу динаміки змін, які відбулись шляхом реалізації педагогічних умов розвитку творчих здібностей за трьома критеріями, було проведено прикінцевий зріз із використанням ідентичних методів дослідження, що й на констатувальному етапі дослідження.

Результати прикінцевого етапу дослідження отримані за трьома критеріями для порівняння з показниками по завершенню експериментальної роботи представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Загальна характеристика рівнів сформованості творчих здібностей вихователів на формуальному етапі (% (осіб))

Рівні	Група	Критерії		
		Мотиваційний у \approx %	Змістовий у \approx %	Рефлексивний у \approx %
Високий	ЕГ, (n1 = 29)	69 (20)	18 (5)	24 (7)
Середній		38 (11)	51 (15)	38 (11)
Початковий		14 (4)	31 (9)	36 (10)
Високий	КГ, (n2 = 30)	43 (13)	10 (3)	17 (5)
Середній		30 (9)	53 (16)	33 (10)
Початковий		26 (8)	37 (11)	50 (15)

З представленої в таблиці 2.5 можливо констатувати зміни які відбулися в КГ і ЕГ. Однак ці зміни характеризуються різною динамікою, так можна побачити, що в ЕГ більшість вихователів за мотиваційним критерієм

відповідають високому (69%) та середньому (38%) рівням і лише 14% відповідають початковому рівню. У КГ результати відрізняються: високого рівня досягли 43% вихователів ЗДО, середнього – 30%, початкового – 17% респондентів.

Проведений зріз рівнів мотиваційно критерію свідчить про те, що результати діагностики рівнів розвитку творчих здібностей за мотиваційно-цільовим критерієм зросли в ЕГ на 10% – високий рівень, на 2% – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 12%; у КГ результати відрізняються: показники початкового рівня зменшились на 4% що у 3 рази менше ніж у КГ, змін у високому рівні не зафіксовано, середнього – зросли на 4%.

Отримані результати є наслідком проведення роботи з вихователями ЗДО в ЕГ. Зміст роботи був спрямований на реалізацію тематичних бесід, «круглих столів», тренінгів, диспутів на формування позитивної мотивації до оволодіння творчими здібностями, здатності до саморозвитку та самовдосконалення, підвищення мотивації до успіху в майбутній професійній діяльності, а також поглиблення внутрішньої мотивації до обраного виду професійної діяльності.

Низький рівень показників у КГ пояснюється тим, що вихователі ЗДО в зазначених групах не брали участі в вище перерахованих заходах і через те відрізняються динамікою до зовнішньої мотивації до обраної майбутньої професійної діяльності.

Результати діагностики змістового критерію на прикінцевому етапі експериментальної роботи також відрізняються від результатів, отриманих під час проведення констатувального етапу експерименту (рис.2.2.). Згідно з результатами, що зазначені в таблиці, більшість вихователів ЕГ відповідають високому (18%) та середньому (51%) рівням сформованості змістового критерію поряд із тим, що показники початкового рівня зменшились після проведення формувального експерименту на 17%. У КГ результати такі:

високий рівень засвідчили 10% респондентів, середній – 53%, початковий – 37%.

Отже, результати діагностики рівнів формування творчих здібностей за змістовим критерієм по завершенні експериментальної роботи зросли в ЕГ на 8% – високий рівень, на 10 – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 17%; у КГ результати такі: показники високого не збільшились, середнього рівнів зросли на 3%, а початкового – зменшились 3%.

Отримані результати – свідчення ефективності упровадження в освітній процес ЗДО розробленого навчально-методичного посібника; застосування тренінгів, диспутів, рольових та ділових ігор у професійному удосконаленні; поєднання сукупності традиційних та інноваційних форм та методів професійної діяльності вихователів, у ході яких здійснювалось розвиток творчих здібностей вихователів.

Початковий рівень сформованості творчих здібностей вихователів КГ за змістовим критерієм пояснюється тим, що вихователі ЗДО КГ не використовували розроблений нами посібник, що мав на меті розширити та поглибити знання і вміння вихователів у процесі їхнього творчого розвитку.

За рефлексивним критерієм формування творчих здібностей отримано такі результати: в ЕГ високий рівень було констатовано у 24% вихователів, середній – в 38% і початковий – в 36%. У КГ результати відповідно такі: високим рівнем оволоділи лише 17% вихователів, середнім – 33%, на початковому залишилось 50%.

Одержані дані свідчать, що на формувальному етапі в ЕГ, порівняно з констатувальним експериментом, зросла кількість вихователів з високим рівнем за рефлексивним критерієм на 10%, з середнім рівнем – на 10%. Показники початкового рівня зменшились на 19%. У КГ показники такі: високого рівень збільшився на 4%, з середнім рівнем – на 3%, а показники початкового рівня зменшились на 7%.

Одержані результати показників рівнів сформованості у вихователів ЕГ

є свідченням цілеспрямованого використання в освітньому процесі ЗВО тренінгів та тематичних бесід, що сприяли усвідомленню вихователями значущості та важливості оволодіння творчими здібностями. Аналіз результатів показав, що майбутні фахівці володіють у достатній мірі знаннями з даної проблеми, порівняно з результатами констатувального експерименту. Вищесказане свідчить про ефективність обраних нами форм, методів, прийомів та засобів, що впливають на формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку.

Початковий рівень у вихователів КГ пояснюється відсутністю вище зазначених заходів, що не дало їм можливості підвищувати свій рівень творчих здібностей.

Для унаочнення отриманих результатів рівнів розвитку творчих здібностей вихователів ЗДО (по завершенні експерименту) побудуємо діаграму яка представлена (рис.2.2.).

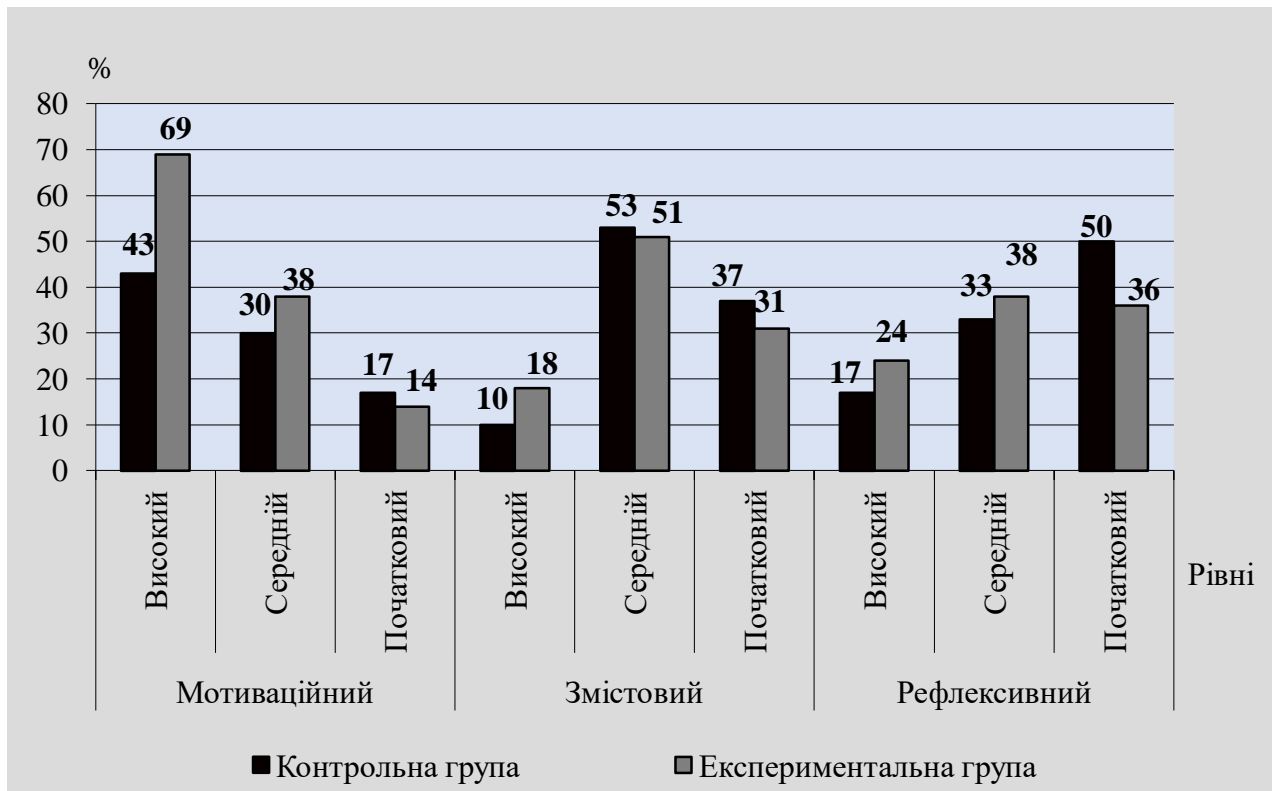

Рис 2.2 Рівні розвитку творчих здібностей вихователів ЗДО (по завершенні експерименту)

Отже, виходячи з отриманих результатів рівнів розвитку творчих здібностей контрольної та експериментальної груп, приходимо до висновку, що визначені, обґрунтовані і впроваджені педагогічні умови, забезпечили зміни у розвитку творчих здібностей вихователів ЗДО, удосконалили знання щодо необхідності розвитку творчого потенціалу, що неодмінно сприятиме їх неперервному саморозвитку й самовдосконаленню в професійній діяльності у закладі дошкільної освіти.

Висновки до розділу 2

При обґрунтуванні критеріїв та показників сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО ми враховували особливості та специфіку професійної діяльності цих фахівців. З урахуванням цього, було визначено такі основні критерії розвитку творчих здібностей вихователів дошкільної освіти: мотиваційний, змістовий, рефлексивний.

На основі результатів констатувального етапу експерименту дослідження та аналізу рівнів сформованості кожного критерію та загальних рівнів сформованості творчих здібностей вихователів за цими критеріями, виявлено, що середній рівень виявився значно великим серед майбутніх фахівців ЗДО.

За мотиваційним компонентом - у 38% вихователів ЕГ та у 30% в групі КГ; за змістовим критерієм - 51% ЕГ і у 53% КГ; за рефлексивним - 38% ЕГ і у 33% КГ. Результати констатувального етапу експерименту підтвердили доцільність впровадження педагогічних умов, спрямованих на підвищення рівнів сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО.

У ході дослідження нами доведено, що ефективність формування творчих здібностей вихователів ЗДО мають забезпечувати такі педагогічні умови:

перша педагогічна умова – цілеспрямоване формування у вихователів

ЗДО позитивної мотивації до творчої діяльності, оволодіння педагогічною майстерністю на постійній рефлексивній основі.

Друга педагогічна умова – забезпечення цілісної системи знань з розвитку творчих здібностей та набуття вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності.

Третя педагогічна умова – методичне забезпечення процесу розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку та вдосконалення вмінь необхідних для їх формування.

На першому етапі (діагностичного) передбачалась реалізація першої педагогічної умови, що забезпечувалось застосуванням різноманіття методів та прийомів освітнього процесу: проведення тематичних бесід, диспутів, «круглих столів», тренінгів.

Основою наступного етапу (діяльнісно-творчого) стала реалізація другої та третьої педагогічних умов шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-методичного посібника «Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти» Мета посібника полягала в опануванні студентами науково-теоретичними та практичними основами формування творчих здібностей вихователів ЗДО.

Третій етап формувального експерименту (рефлексивний) передбачав спрямування, систематизацію та узагальнення знань, умінь і навичок з професійної діяльності вихователів дітей дошкільного віку, що спрямована на формування творчих здібностей фахівців ЗДО.

Реалізовані педагогічні умови розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку засвідчили свою ефективність та доцільність, оскільки після формувального експерименту значно зросли рівні сформованості творчих здібностей майбутніх фахівців ЗДО.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши теоретичні аспекти проблеми розвитку творчих здібностей вихователів ЗДО у вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах встановлено, що розвиток професіоналізму та творчої особистості вихователя дітей дошкільного віку неможливий без розвитку відповідних творчих якостей, котрі детермінують творчу компетентність фахівця ЗДО.

Розглядаючи це поняття, важливо відмітити, що цей феномен не є статичним показником особистості вихователя дітей дошкільного віку, а перебуває у постійному динамічному русі, розвивається на основі отриманого ним у процесі діяльності творчого та соціального досвіду, а також знань, умінь та навичок та інших якостей, здобутих передовсім у процесі професійної діяльності ЗДО.

Дефініція творчі здібності вихователя дітей дошкільного віку тісно пов'язана з категоріями «творчість», «творча діяльність». Зрозуміло, що поняття творчі здібності вихователя закладу дошкільної освіти, ми розглядаємо у взаємозв'язку з «творчою діяльністю» уЗДО.

Під творчою діяльністю вихователя дітей дошкільного віку розуміється та діяльність педагога, яка призводить до створення чогось нового – будь то предмет зовнішнього світу, формулювання нових думок, що відкриває нові знання про навколишній світ, або відчуття, яке відображає новий підхід до реальності в професійній діяльності в умовах дошкільного навчального закладу (ЗДО).

2. Визначили критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості творчих здібностей вихователів ЗДО.

Основними критеріями для нашого дослідження розвитку творчих здібностей вихователів дошкільної освіти нами визначено такі:

- мотиваційний (мотиваційна спрямованість професійних інтересів і потреб, педагогічна спрямованість на розвиток творчого потенціалу вихователя);

- змістовий (якість професійно-педагогічних знань і розвиненість умінь, які забезпечують розвиток творчих здібностей);
- рефлексивний (наявність умінь здійснювати самоаналіз та самооцінювання, прагнення до самовдосконалення); креативний (здатність до саморозвитку власних можливостей та творчого перетворення дійсності з метою творчого розвитку дітей).

На підставі визначених критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку: високий, середній, початковий. З'ясовано, що більшість вихователів на констатувальному етапі дослідження перебували на середньому і початковому рівнях, що й викликало необхідність цілеспрямованого формування творчих здібностей вихователів ЗДО.

3. Визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку.

В ході експериментальної роботи, доведено, що формування творчих здібностей вихователів ЗДО відбувається ефективно, якщо реалізуються такі педагогічні умови, а саме:

перша педагогічна умова обґрунтовується – цілеспрямованим формуванням у вихователів дітей дошкільного віку позитивної мотивації творчої діяльності, оволодіння педагогічною майстерністю на постійній рефлексивній основі.

Друга педагогічна умова обґрунтовується – забезпечення цілісної системи знань з розвитку творчих здібностей та набуття вмінь їх практичного застосування в процесі професійної діяльності на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів педагогічної діяльності.

Третя педагогічна умова – методичне забезпечення процесу розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку та вдосконалення вмінь необхідних для їх формування. Раелізація даної педагогічної умови реалізується шляхом упровадження в освітній процес ЗДО навчально-

методичного посібника «Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти» для вихователів, викладачів педагогічних коледжів і університетів, працівників ЗДО та батьків.

4. Так в результаті впровадження педагогічних умов формування творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти встановлено:

показники мотиваційно критерію зросли в ЕГ на 10% – високий рівень, на 2% – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 12%; у КГ результати відрізняються: показники початкового рівня зменшились на 4% що у 3 рази менше ніж у КГ, змін у високому рівні не зафіксовано, середнього – зросли на 4%;

за змістовим критерієм по завершенні експериментальної роботи показники зросли в ЕГ на 8% – високий рівень, на 10 – середній рівень, а показники початкового рівня зменшились на 17%; у КГ результати такі: показники високого не збільшились, середнього рівнів зросли на 3%, а початкового – зменшились на 3%;

за рефлексивним критерієм на 10%, з середнім рівнем – на 10%. Показники початкового рівня зменшились на 19%. У КГ показники такі: високого рівень збільшився на 4%, з середнім рівнем – на 3%, а показники початкового рівня зменшились на 7%.

Виконана робота не висвітлює усіх аспектів досліджуваної проблеми. Залишаються актуальними й потребують подальшого розвитку питання самовдосконалення творчих здібностей педагогів закладів дошкільної освіти, в розробці та впровадженні технологій творчого саморозвитку вихователів дітей дошкільного віку у процесі професійної діяльності в ЗДО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова К. О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. С.37–52.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. 494 с.
3. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. 2 вид., випр. й доп. Київ: Генеза, 1996. 368 с.
4. Андрущенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Андрущенко Тетяна Костянтинівна. Умань, 2015. 504 с.
5. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально методичний посібник для викладачів, аспірантів, вихователів магістратури / Л. В. Артемова. Київ. Кондор, 2008. 272 с.
6. Антонова О. Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності обдарованості. Проблеми освіти: зб. наук. пр. Житомир-Київ, 2015. Вип. 84. С. 36–40.
7. Антонова О. Є. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя як фактор його професійної самореалізації. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: наук.-метод. зб. / за ред. І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006. С. 553–561.
8. Антощак О., Ганжала І., Ніколаєнко Н. Розуміння. Розум. Творчість. Київ: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 112 с.
9. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. Москва: Педагогика, 1982. 192 с.

10. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богуш; авт. кол. : А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та ін. // Спецвип. журн. «Вихователь-методист дошкільного закладу». Київ. 2021. 30 с.
11. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, Рівнен. міськвиконком, Відд. освіти, Рівнен. наук.-практ. лаб. гуманізації навчання. Рівне: Ліста-М, 2003. 128 с.
12. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 1. С. 52–58.
13. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
14. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 319 с.
15. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 200 с.
16. Блонский П. П. Избранные педагогические и психологические сочинения: в 2 т. Москва: Педагогика, 1979. 304 с.
17. Богуш А., Березовська Л. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності: монографія. Одеса: М. П. Черкасов, 2008. 202 с.
18. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти URL :http://intellectinvest.org.ua/pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9
19. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луганський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 44 с.

20. Вачевський М. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції / Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 363 с.
21. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / автор, кер. проекту, гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2002. 1428 с.
22. Вербець В. В. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: монографія / М-во освіти і науки України. РДГУ. Рівне: РДГУ, 2005. 383 с.
23. Волинець К. І. Інтеграція загальнопедагогічної підготовки вихователів дошкільних закладів: навч. посібник для студ. пед. навч. закладів / Київський педагогічний коледж ім. К. Д. Ушинського. Київ: [б. в.], 1995. 46 с.
24. Выготский Л. С. Педагогическая психология / под. ред. В. В. Давыдова. Москва: АСТ; Астрель, 2010. 671 с.
25. Гаврилюк С. М. Професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної творчості: теорія і методика: монографія / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Сочінський [вид.], 2015. 351 с.
26. Гавриш І. В. Системний підхід як спеціалізований методологічний напрям сучасних педагогічних досліджень. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць ХДПУ. Харків: ХДПУ, 1998. Вип. 8–9. С. 66–70.
27. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
28. Гончаренко Ю.О., Кошель А.П., Кошель В.М., Олексієнко В.В. До проблеми розвитку творчих здібностей як складової професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», (April 7, 2023; Pisa, Italia), 128–134. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/868>

29. Гончаренко Ю.О., Кошель А.П., Олексієнко В.В. Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти / упорядники: Гончаренко Ю.О., Кошель А.П., Олексієнко В.В. навч-метод. посіб. ФОП Баликіна С. М., 2023. 94 с.

30. Гузій Н. Педагогічний професіоналізм з позицій особистісно зорієнтованих методологічних стратегій. Освіта для сучасності: зб. наук. пр.: у 2 т. / М-во освіти і науки України, Нац. акад. пед. наук України, Нац. пед. унт ім. М. П. Драгоманова, Ком. пед. наук Пол. акад. наук, Наук. т-во «Польща-Україна», Ін-т пед. освіти і освіти дорослих Нац. акад. пед. наук України, Асоц. ректорів пед. ун-тів Європи. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т. 1. С. 494–507.

31. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму: навч. посібник; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 156 с.

32. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-те вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 302 с.

33. Дмитрієва С. М. Психологічні особливості педагогічної співтворчості викладача і студента: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ, 1996. 24 с.

34. Друбецкая Л. А. Формирование творческого потенциала воспитателя детского сада в педагогической мастерской: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Москва, 2011. 166 с.

35. Ємчик О. Г. Основи розвитку творчого потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: навчально-методичний посібник. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 164 с.

36. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу. Суми : Університетська книга, 2010. 319 с.

37. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628-III від 11.07.2001 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (Дата звернення: 19.10.2014).

38. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення: 19.10.2017).
39. Здібність, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
40. Зязюн І. А. Інтелектуальнотворчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Видавництво «Віпол», 2000. С.11–57.
41. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 434 с. (Серия «Мастера психологии»).
42. Интенсификация творческой деятельности студентов / В. И. Андреев, Д. А. Хафизова, В. С. Щербаков и др. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1990. 200 с.
43. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. Москва: Педагогика, 1990. 144 с.
44. Карпова Е. Е., Нестеренко В. В. Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 195 с.
45. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко – К.: Світич, 2009.–208 с.
- 46.
47. Кошель А.П. Використання елементів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 листопада 2020 р., Мукачєво: МДУ, 2020. С. 251-254.

48. Кошель А. П. Здоров'язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти : навч.-метод. посібник [Електронний ресурс]. Режим доступу: erpub.chnpri.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3660
49. Кошель А.П., Кошель В.М. Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ URL [erpub.chnpri.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3120/1/Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ.pdf](http://erpub.chnpri.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3120/1/Розвиток_творчої_особистості_дошкільника_в_умовах_ДНЗ.pdf)
50. Кошель, В. і Іващенко, С. (2020) «До проблеми створення іміджу закладу дошкільної освіти», InterConf, (33). URL <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/5311> (дата звернення: 10.02.2023).
51. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2-х ч. Ч. 1 : Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. 320 с.
52. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь, 1991. 217 с.
53. Клепиков О. І. Творчість: істина, краса, благо. Київ: Знання, 1996. 295 с.
54. Конституції України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (Дата звернення: 17.04.2023).
55. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. М. Проколієнко. Київ: Рад. школа, 1989. 612 с.
56. Кремень В. Г. Трансформації особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. Педагогіка і психологія. 2008. № 2 (59). С. 5–14.
57. Кузьмина Н. В. Творческий потенциал специалиста. Акмеологические проблемы развития. Гуманизация образования. Психолого-педагогический международный журнал. 1995. № 1. С. 41–53.

58. Кульчицька О. І. Методика діагностики інтелектуальної обдарованості. Обдарована дитина. 2007. № 1. С. 39–41.
59. Курило Л. С. Розвиток творчого потенціалу дошкільника. Культура і розвиток особистості: міфи та реалії в психології та педагогіці: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 24–25 червня 2009 р.). / за ред. І. Ю. Філіпової. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. С. 190–194.
60. Листопад О. А. Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: монографія / Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса: Бондаренко М. О., 2015. 327 с.
61. Литвиненко С. А. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2006. Вип. 3 (50). С. 215–219. (Серія: Педагогічні науки).
62. Маслоу А. Самоактуалізація личности и образование. Психопедагогика и методология науки. Киев; Донецк, 1994. Вип. 4. 52 с.
63. Методичні рекомендації написання і захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю 012 Дошкільна освіта / С. І. Стрілець В. М. Кошель, А. П. Кошель, А. О. Міненко. URL: <https://drive.google.com/file/d/1lqXrMJsRlCfHnCcSI2wEhG4jfY3uvQrh/view>
64. Міхіна І. М. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами терапевтичної метафори: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2003. 20 с.
65. Музика О. Л., Портницька Н. Ф. Розвиток творчих здібностей у наслідувальній діяльності: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 128 с.
66. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

67. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології / В. П. Андрущенко та ін. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 183 с.
68. Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія. Ін-т змісту і методів навчання / уклад. Н. Гузій. Київ: [б. в.], 2000. 167 с.
69. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти»
URL <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.
70. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу: навчальний посібник. Харків: Видавнича група «Основа: Тріада+», 2007. 160 с.
71. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / наук. кер. авт. кол. В. О. Моляко / АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Лабораторія психології творчості. Київ: Педагогічна думка, 2008. 207 с.
72. Равлюк Т. А. Розвиток творчого потенціалу майбутніх соціальних педагогів у процесі соціально-педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2012. 23 с.
73. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості: навч. посібник. Київ: ІЗМН, 1996. 236 с.
74. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2 вид., доп. Київ: Либідь, 2001. 286 с.
75. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии: учебное пособие для высш. пед. учеб. заведений и ун-тов. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 720 с.
76. Семенов О. С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі: монографія. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 520 с.

77. Семенов О. С. Формуємо творчо спрямовану особистість: перші кроки: навч. посіб. для педагогів позашк. та дошк. навч. закл. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2016. 156 с.

78. Сущенко А. В. Гуманізація педагогічної діяльності як інноваційний процес. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2003. Вип. 29. С. 32–39.

79. Яременко Л. Креативність як творчість: спільне та відмінне. Вища освіта України. 2010. № 4. С. 117–123.

80. Яренчук Л. Г. Формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2012. 20 с.

81. Barron F. X. *Creators on Creating*, 1997. 256 p.

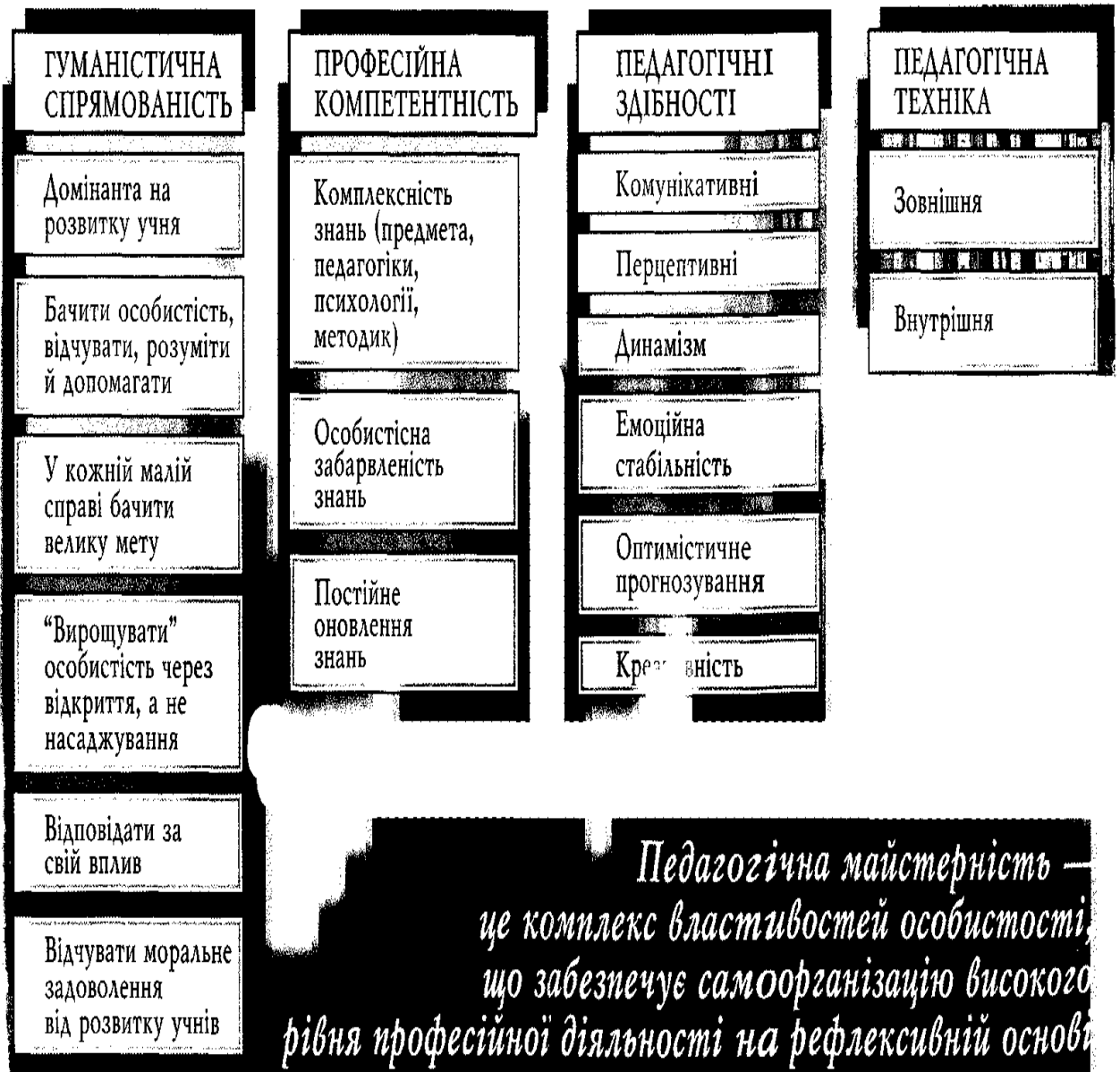
82. Torrance E. P. *Why Fly? A philosophy of creativity*. Norwood, NJ: Ablex, 1995.

ДОДАТКИ

Додаток А

Елементи педагогічної майстерності
(І. Зязюн)

ЕЛЕМЕНТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Додаток Б

**Анкета для виявлення рівнів розвитку творчих здібностей
вихователів закладів дошкільної освіти та викладачів ЗВО**

Шановний колего! З метою визначення ролі педагогічної майстерності і реального стану розвитку творчих здібностей майбутніх фахівці дошкільної освіти просимо Вас відповісти на питання анкети. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено. При відповіді на питання відзначте, будь ласка, обрану Вами відповідь та запишіть її в відведеному для цього місці.

Прізвище _____ Ім'я _____ По батькові _____

1. Місце роботи:

Ваша освіта: вища _____ середня _____
_____ назва _____ напрямок роботи _____

2. За якими програмами розвитку дитини Ви працюєте ?

Запишіть назву й авторів програм:

3. Якими навчальними посібниками, літературою Ви користуєтесь?

4. Які складові мають входити до педагогічної майстерності вихователя ЗДО?

5. Які професійні функції, на Ваш погляд, виконує вихователь дошкільного навчального закладу ? (проставте нумерацію по мірі убубання їх значення):

- _ дидактичну;
- _ розвиваючу;
- _ психологічну;
- _ виховну;
- _ комунікативну;
- _ пізнавальну;
- _ духовну;
- _ компенсуючу;
- _ організаційну;
- _ креативну (творчу).

6. Які особистісні й професійно важливі якості має мати вихователь(перелічить,

будь ласка, не менше 7) _____

7. Які основні вимоги до вихователя висуває сучасність? _____

8. З якими труднощами, на Вашу думку, може зустрітися майбутній вихователь на практиці? _____

Що, на Ваш погляд, містить поняття «педагогічна майстерність вихователя»?

9. У чому особливість Вашої професії? Чим вона Вас приваблює?

10. Пронумеруйте, будь ласка, мотиви вашої професійної діяльності (за ступенем значущості):

- задоволення від самого процесу педагогічної діяльності;
- соціальні (прагнення принести користь суспільству);
- матеріальні стимули;
- досягнення високих результатів і майстерності в професійній діяльності.

11. Яким з видів мистецтв Ви володієте: _____

12. Які творчі здібності Ви маєте? _____

13. Що є найважливішим у роботі вихователя ЗДО? _____

14. Виходячи з вашого досвіду і спостережень, які професійно необхідні якості необхідні майбутньому вихователю? _____

15. Які якості особистості мають бути присутніми в майбутнього вихователя?

16. На Ваш погляд, цінність професії вихователя в (вказати): _____

17. Якими здібностями має володіти вихователь, який працює з дошкільниками? _____

18. Які професійні вміння є основою педагогічної роботи вихователя ЗДО?

19. Які дисципліни і види діяльності, на Ваш погляд, у освітньому процесі ЗВО сприяють формуванню педагогічної майстерності майбутнього вихователя ЗДО? (поставити по мірі убування значущості)

- __ педагогіка та психологія;
- __ історія, загальна педагогіка та педагогіки дошкільної;
- __ методики та технології навчання дітей дошкільного віку;
- __ фахові дисципліни;
- __ написання курсових робіт;
- __ проходження педагогічної практики;

20. Що, на Ваш погляд, сприятиме формуванню педагогічної майстерності в ЗВО? _____

ЩИРО ВДЯЧНІ ЗА НАДАНІ ВІДПОВІДІ!

ДОДАТОК В**Анкета для виявлення рівнів розвитку творчих здібностей
вихователів закладів дошкільної освіти**

Шановний колего! Звертаємось до вас як до фахівця, оскільки нас цікавить ваша думка стосовно питання розвитку творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено.

Уважно прочитайте питання та дайте, відповіді на наступні питання:

Місце навчання: (місто, назва закладу) _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень (бакалавр, магістр) _____

Форма навчання (денна, заочна) _____

1. Що, на Ваш погляд, означає поняття «педагогічна майстерність»?

2. Що складає педагогічну майстерність вихователя ЗДО?

3. Які компоненти педагогічної майстерності викладачів ЗВО Ви можете назвати?

4. У чому, на Вашу думку, полягають особливості професійної діяльності вихователів ЗДО?

5. Чи може бути сформована повною мірою педагогічна майстерність вихователів під час фахової підготовки у вищому навчальному закладі? Обґрунтуйте свою відповідь.

6. Чому гуманістична спрямованість особистості має бути провідним компонентом професійної діяльності і педагогічної майстерності фахівця?

7. Головною метою навчання у вищому навчальному закладі Ви вважаєте (обведіть кружечком обраний Вами варіант):

а) отримання диплому про вищу освіту;

б) отримання знань, умінь та навичок для подальшої професійної діяльності;

в) ваш варіант _____

8. Як Ви вважаєте, в чому полягає основна особливість діяльності вихователя дітей дошкільного віку?

ЩИРО ВДЯЧНІ ЗА НАДАНІ ВІДПОВІДІ!

ДОДАТОК Г

**Анкета для виявлення рівнів розвитку творчих здібностей
вихователів закладів дошкільної освіти**

Шановний колего! Звертаємось до вас як до фахівця, оскільки нас цікавить ваша думка стосовно питання розвитку творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти. Анкета анонімна. Результати опитування будуть використані узагальнено.

Уважно прочитайте питання та дайте, відповіді на наступні питання:

1. На мою думку, метою навчання у вузі є... (Визначити за мірою значення для Вас):

- розвитку творчих здібностей ___ ;
- отримання знань, умінь та навичок для подальшої професійної діяльності ___ ;
- розвиток професійних якостей ___ ;
- отримання категорії ___ .

2. Я вбачаю себе (обрати найбільш значуще для Вас):

- ___ вихователем закладу дошкільної освіти;
- ___ керівником гуртка дитячої творчості;
- ___ консультантом у центрі розвитку дитини;
- ___ дитячим психологом у ЗДО.

3. Поняття «розвиток творчих здібностей вихователя закладу дошкільної освіти», це, на Вашу думку:

а) синтетичне поняття, яке охоплює й індивідуальні психологічні, і професійні риси, і знання свого предмета та методичних прийомів творчої діяльності;

б) цілісне динамічне інтегративне утворення особистості, творчо спрямованої, професійно компетентної, здатної до креативності, рефлексивності та ефективності взаємодії з дитячим та педагогічним колективами;

в) вияв високого рівня творчої діяльності;

г) ваш варіант _____

4. Чи має діяльність вихователя бути творчою по відношенню до дітей дошкільного віку? Обґрунтуйте свою відповідь.

5. Якій з двох точок зору Ви надасте перевагу:

_____ Розвиток творчих здібностей вихователя ЗДО залежить від глибини педагогічних знань, вміння навчати, володіння педагогічною технікою, наявності абстрактно-логічного мислення, за допомогою якого вирішуються всі протиріччя складного творчого процесу;

_____ Розвиток творчих здібностей вихователя ЗДО залежить від широкої освіченості, розуміння значення професії вихователя, наявності певних професійних та особистісних якостей, розвиненої емоційно-почуттєвої сфери та складається із визнання дитини як найвищої цінності, здібності відчувати душу кожної дитини, вчити її жити за законами Добра, Істини, Краси.

6. Визначте орієнтовний рівень (високий; середній; задовільний; не зовсім задовільний) розвитку творчих здібностей вихователя ЗДО:

- сформовані на високому рівні;
- сформовані на середньому рівні;
- сформовані на достатньому рівні;
- не сформовані взагалі.

7. Спираючись на власний досвід, набутий у ході професійної діяльності, зазначте, будь ласка, наскільки актуальною є для Вас проблема розвитку творчих здібностей фахівця в галузі дошкільної освіти:

- _____ першочергова важлива;
- _____ суттєва важлива;
- _____ зазвичай важлива;
- _____ не вважаю значущою;
- _____ не замислювались.

8. На вашу думку, які функції виконує в освітньому процесі вихователь ЗДО? (Поставити порядкові номери відповідей за їх значимістю):

- _____ дидактичну;
- _____ розвиваючу;
- _____ психологічну;
- _____ виховну;
- _____ комунікативну;
- _____ пізнавальну;
- _____ духовну;
- _____ компенсуючу;

- ____ організаційну;
- ____ креативну (творчу).

9. Оцініть, будь ласка, за десятибальною шкалою ступінь впливу різних заходів на формування ваших творчих здібностей:

- вебінари ____ балів;
- курси підвищення кваліфікації _____ балів;
- круглі столи _____ балів;
- консультації _____ балів;
- спецсемінари ____ балів,

Ваш варіант назва: _____

10. Яких професійно значущих знань Вам бракувало для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти? (Зазначте їх рангове місце):

- _____ знань з дошкільної педагогіки та психології;
- _____ знань з методик та технологій навчання творчості дітей дошкільного віку;
- _____ знань вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку;
- _____ знань методів, засобів та прийомів роботи з дошкільниками.

11. На Вашу думку, яке із нижче перерахованих умінь сформовано в Вас найкраще:

- _____ зацікавити дітей на заняттях;
- _____ проводити бесіди виховного характеру;
- _____ організувати дитячий колектив;
- _____ організувати фронтальні, групові та самостійні ігри дітей дошкільного віку;
- _____ керувати діяльністю дітей;
- _____ підготувати і провести виховний захід;

12. Що, на Ваш погляд, необхідно зробити в ЗДО для розвитку творчих здібностей вихователів? (Обрати один із варіантів):

- _____ посилити творчу і практичну спрямованість професійної підготовки;
- _____ (Ваш варіант) _____

13. Які, на Вашу думку, професійно значущі якості необхідні вихователю для розвитку творчих здібностей? (Перелічити, будь ласка, не менше 7):

14. Оцініть за десятибальною шкалою рівень сформованості у Вас таких якостей:

- толерантність _____;
- розвинена емоційно-почуттєва сфера _____;
- логічне мислення _____;
- комунікабельність _____;
- інтелігентність _____;
- відповідальність _____;
- висока моральність _____;
- ерудиція _____;
- оптимізм _____;
- емпатія _____;
- творчість _____;
- рефлексія _____.

15. Які педагогічні знання Вам необхідні для досягнення значних результатів для розвитку творчих здібностей у дошкільників?

16. Які педагогічні здібності є значущими для вихователя закладу дошкільної освіти для розвитку творчих здібностей?

17. Чи вважаєте Ви, що розвиток творчих здібностей вихователя потребує постійної роботи над собою ? (Визначте найбільш значущий для Вас варіант):

- _____ так, потрібно постійне самовдосконалення як особистісне, так і професійне;
- _____ навіщо, я протягом п'яти років прохожу курси підвищення кваліфікації.

Дякуємо Вам за співпрацю!

ДОДАТОК Д

«Самодіагностика рівня сформованості творчих здібностей»

Шановний колего! Просимо Вас взяти участь у педагогічному дослідженні. Ми гарантуємо використовувати інформацію, отриману від Вас, тільки з метою поліпшення процесу розвитку творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти.

Мотиваційно компонент готовності до оволодіння творчими здібностями вихователів ЗДО.

1. Що у професійній підготовці важливо особисто для Вас?

Оцініть знаком « + » за 9-бальною шкалою наступні судження: (з 9 по 7 найвищий, з 6-4 середній, 3-1 – низький показники)

Судження	9	8	7	6	5	4	3	2	1
- одержання певної категорії									
- престиж особистої участі в житті ЗДО									
- продовження традицій сім'ї									
- набуття нових знань									
- успіхи в роботі, позитивні відгуки									
- творча професійна діяльність									
- спілкування з педагогами, з цікавими творчими людьми									
- творче самовираження і самоствердження особистісного потенціалу									
- підвищення власної загальної культури									
- самовизначення, пошук свого «професійного – Я» і місця в житті									

2. Які Ваші цінності та установки на найближче майбутнє (проранжуйте за ступенем значущості для Вас від 9 – найважливішого до 1 – незначного):

Цінності та установки	Ранг
- матеріальний достаток, життєвий комфорт	
- здоров'я	
- бажання творчо працювати в обраній професійній сфері	
- професійна кар'єра (успіх, досягнення, професійний ріст)	

- любов дітей	
- опора на духовні традиції свого народу	
- сумлінність і компетентність у виконанні своїх професійних обов'язків	
- уміння заробляти гроші	
- родина	
- повага колективу	
- визнання і повага інших людей	
- почуття власного достоїнства, самоповага	
- особиста відповідальність за свої успіхи і досягнення	
- патріотична життєва позиція	

3. Прочитайте наступні судження про вибір професії та й оцініть, наскільки кожне з них співвідноситься з Вашим вибором професії.

Поставте «+» напроти кожного судження в тому стовпчику, що відповідає Вашій точці зору: «так (3)»; «скоріше так, ніж ні(2)»; «скоріше ні, ніж так(1)»; «ні (0)».

	3	2	1	0
Судження про професію вихователя ЗДО				
Моя професія дозволяє приносити користь суспільству, дозволяє вкласти свій внесок у майбутнє країни				
Самоствердження мене як фахівця в обраній професії є основою для реалізації мого творчого потенціалу				
Моя професія високо цінується моїми рідними				
Професія: - пробуджує у мене творчість та інтерес до пошуку рішення актуальних проблем у сфері дошкільної освіти				
- розвиває розумову діяльність, формує мій світогляд				
- активізує мої творчі й педагогічні здібності				
- дозволяє удосконалювати психолого-педагогічні знання				
- дає можливість мені бути гарною мамою/ татом для своїх дітей				
- дає можливість відбутися моїй професійній кар'єрі				
- дозволяє мати стабільну і цікаву роботу вихователя				
- дає мені право належати до соціальної групи педагогічної інтелігенції				

ДОДАТОК К

Методика «Мотивація для розвитку творчих здібностей в ЗДО»

Позначте Вашу згоду знаком „+” або незгоду – знаком „-” з наведеними нижче твердженнями в графі «відповіді». Окрім тверджень, Вам пропонується відповісти на декілька запитань:

№	Твердження	Відповіді
1.	Найкраща атмосфера на занятті – атмосфера вільних	
2.	Зазвичай я працюю з великим напруженням	
3.	У мене рідко буває головний біль після хвилювань і неприємностей, що я пережив	
4.	Я самостійно вивчаю цікаву тему, необхідну, на мою думку, для професійної діяльності	
5.	Яку з якостей, притаманних Вам, Ви цінуєте найбільше?	
6.	Я вважаю, що життя треба присвятити обраній професії	
7.	Я відчуваю задоволення від розгляду на занятті складних	
8.	Я не бачу сенсу у великій кількості робіт, які ми виконуємо в ЗДО	
9.	Велике задоволення мені надає розповідь знайомим про мою професію	
10.	Я посередній працівник, ніколи не буду досить успішним, тому немає сенсу докладати зусиль, щоб стати кращим	
11.	Я вважаю, що в наш час необов’язково мати роботу за фахом	
12.	Я абсолютно впевнений у правильності вибору професії	
13.	Яких з притаманних вам якостей ви бажали б позбутися?	
14.	При першій нагоді я використовую можливість проконсультуватись з вихователем-методистом	
15.	Найпрекрасніший час у житті – робота з дітьми у ЗДО	
16.	У мене дуже неспокійний і уривчастий сон	
17.	Я вважаю, що для повного оволодіння професією потрібно постійно працювати над собою і удосконалюватись	
18.	При нагоді я зміню роботу	
19.	Я зазвичай спочатку берусь за більш легкі завдання, а більш складні залишаю на кінець	

20.	Вибираючи професію, мені було складно зупинитися лише на одній з них	
21.	Я можу спати спокійно після будь-яких неприємностей	
22.	Я впевнений, що професія надасть мені моральне задоволення й матеріальний достаток у житті	
23.	Мені здається, що мої друзі здатні вчитися краще, ніж я	
24.	Для мене дуже важливо мати певну категорію	
25.	З певних практичних міркувань для мене це найзручніший ЗДО	
26.	У мене достатньо сили волі, щоб працювати без нагадувань адміністрації	
27.	Життя для мене майже завжди пов'язане з надзвичайним напруженням	
28.	Працювати потрібно витрачаючи мінімум зусиль	
29.	Є багато ЗДО, де я можу працювати з не меншим інтересом	
30.	Яка з притаманних Вам якостей найбільше заважає Вам вчитися?	
31.	Я людина, яка легко захоплюється, але всі мої захоплення так чи інакше пов'язані з моєю професією	
32.	Турбота про роботу, що не виконана вчасно, часто заважає мені спати	
33.	Низька зарплатня у ЗДО для мене не головне	
34.	Мені треба бути в доброму гуморі, щоб підтримати спільне рішення колег	
35.	Я змушена була працювати, щоб зайняти бажане положення в суспільстві	
36.	Я опановую новий матеріал, щоб стати професіоналом, а не для того, щоб просто працювати	
37.	Мої батьки – професіонали, і я хочу бути схожим на них	
38.	Для професійного зростання мені необхідна вища категорія	
39.	Яка з Ваших якостей допомагає Вам працювати?	
40.	Мені дуже складно заставити себе вивчати як слідматеріал, що прямо не стосуються моєї спеціальності	
41.	Мене дуже хвилюють можливі невдачі	

42.	Найкраще я займаюся, коли мене періодично стимулюють, примушують	
43.	Мій вибір ЗДО остаточний	
44.	Мої друзі працюють в ЗДО, і я не хочу від них відставати	
45.	Щоб переконати в чомусь колег, мені доводиться самому працювати дуже інтенсивно	
46.	У мене завжди рівний і гарний настрій	
47.	Мене приваблюють зручність, чистота, легкість професії	
48.	До вступу в університет я давно цікавився цією професією, багато читав про неї	
49.	Професія вихователя, найважливіша й найперспективніша	
50.	Мої знання були достатніми для впевненого вибору ЗДО	

Методика містить три шкали:

- 1) «набуття знань» – прагнення до набуття знань, допитливість;
- 2) «опанування професією» – прагнення оволодіти професійними знаннями, сформувати професійно важливі якості особистості;
- 3) «отримання категорії» – прагнення отримати категорію при формальному засвоєнні знань, прагнення до пошуку обхідних шляхів.

В опитувальник з метою маскування включено низку фонових тверджень, котрі в подальшому не обробляються.

Обробка результатів.

1. Шкала «набуття знань» – за згоду („+”) з твердженнями за п. 4 та 17 проставляється по 3,6 бали, за п. 26 – 2,4 бали, за незгоду („-”) з твердженням за п. 28 – 1,2 бали, за п. 42 – 1,8 бали. Максимальна кількість балів – 12,6.

2. Шкала «опанування професією» – за згоду з твердженням за п. 9 – 1 бал, за п. 31 та 33 – по 2 бали, за п. 43 - 3 бали, за п. 48 та 49 – по 1 балу. Максимальна кількість балів – 10.

3. Шкала «отримання диплому» – за незгоду за п. 11 – 3,5 бали, з п. 24 – 2,5 бали, за п. 35 – 1,5 бали, за п. 38 - 1,5 бали, за п. 44 – 1 бал. Максимальна кількість балів – 10.

Питання 5, 13, 30, 39 є нейтральними до цілей опитувальника та не включаються до обробки даних.

Висновки: Перевага мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір студентом професії та задоволеність нею.

ДОДАТОК Л

Методика «Діагностика особистості на мотивацію до успіху»

(Т. Елерс)

Призначення. Матеріал являє собою 41 твердження, на які випробуваному необхідно дати один з 2 варіантів відповідей «так» чи «ні». Тест належить до багатошкальних методик. Ступінь вираженості мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, що збігаються з ключем.

Інструкція: Вам буде запропоновано 41 питання, на кожне з яких дайте відповідь «так» чи «ні».

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли у мене два дні підряд немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. По відношенню до себе я більш вибагливий, ніж до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.
11. Старанність - це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що має був зробити зараз.
21. Треба покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей, важливіших, ніж гроші.
23. Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Коли я налаштований на роботу, я роблю її краще ніж інші.
27. Мені простіше спілкуватися з людьми, які завзято працюють.
28. Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
29. Я виконую відповідальну роботу частіше, ніж інші.

30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Коли щось не ладиться, я нетерплячий.
36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає більші результати, ніж роботи інших.
38. Багато чого, за що я беруся, я не доводжу до кінця.
39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.
40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади.
41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї справи я йду аж до крайніх заходів.

Ключ:

По 1 балу нараховується за відповіді «так» на наступні питання: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41.

Також нараховується по 1 балу за відповіді «ні» на запитання: 6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39.

Відповіді на питання 1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40 не враховуються.

Далі підраховується сума набраних балів.

Аналіз результату

Від 1 до 10 балів: низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів: середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів: помірковано високий рівень мотивації;

понад 21 бали: занадто високий рівень мотивації до успіху.

Висновки: дослідження показали, що люди, помірно боїться невдач, віддають перевагу малому або, навпаки, занадто великому рівню ризику. Чим вище мотивація людини до успіху – досягненню мети, тим нижче готовність до ризику. При цьому мотивація до успіху впливає і на надію на успіх: за сильної мотивації до успіху надії на успіх зазвичай скромніші, ніж при слабкій мотивації до успіху.

До того ж, людям, мотивованим на успіх і які мають великі надії на нього, властиво уникати високого ризику.

Ті, хто сильно мотивований на успіх і має високу готовність до ризику, рідше потрапляють в нещасні випадки, ніж ті, які мають високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач (захист). І навпаки, коли в людини є висока мотивація до уникнення невдач (захист), то це перешкоджає мотивації до успіху – досягненню мети.

ДОДАТОК М

Методика «Ваша готовність до саморозвитку»

Увага! Візьміть аркуш паперу, напишіть дату самотестування. Прочитайте кожне твердження в завданні, напишіть тільки його номер в листок і оцініть, наскільки це твердження вірно для Вас. Якщо вірно, то напроти номера поставте знак «+» якщо невірно, то напишіть знак «-». Якщо не знаєте, як відповісти, поставте знак «?». Останню відповідь допускається тільки в крайніх випадках.

1. У мене часто з'являється бажання більше дізнатися про себе.
2. Я вважаю, що мені немає необхідності в чомусь змінюватися.
3. Я упевнений(а) в своїх силах.
4. Я вірю, що все задумане мною здійсниться.
5. У мене немає бажання знати свої плюси і мінуси.
6. В моїх планах я частіше сподіваюся на успіх, ніж на себе.
7. Я хочу краще й ефективніше працювати.
8. Я умію примусити і змінити себе, коли треба.
9. Мої невдачі багато в чому пов'язані з невмінням це робити.
10. Я цікавлюся думкою інших про мої якості і можливості.
11. Мені важко самотійно досягнути задуманого і виховати себе.
12. В будь-якій справі я не боюся невдачі і помилки.
13. Мої якості і уміння відповідають вимогам моєї професії.
14. Обставини сильніше за мене, навіть якщо я дуже хочу щось зробити.

Обробка результатів:

Бажано відповіді під час обробки не виправляти. Напроти кожного з 14 номерів завдання поставте значення «ключа».

Будьте уважні: його треба писати в дужках.

Значення «ключа» за кожним твердженням:

1(+), 2. (-), 3. (+), 4. (+), 5.(-), 6.(-), 7. (+)

8.(+), 9. (+), 10. (+), 11. (-), 12. (+), 13. (-), 14. (-)

Порахуйте тепер кількість збігів, тобто варіанти, коли Ваша відповідь співпадає із значенням ключа.

Наприклад, «+» (+), «-» (-). Якщо у Вас у відповіді знак питання, то збігу немає. Перевірте всі Ваші дії, щоб не було помилок. Кількість збігів може змінюватися від 0 до 14.

Щоб визначити величину вашої готовності «хочу знати себе», слід підрахувати кількість збігів тільки за твердженнями з номерами: 1, 2, 5, 7, 9, 10, 13. Максимальне значення готовності знати себе (скорочено ГЗС) може бути рівним 7 балам.

Таким же чином Ви визначаєте значення готовності «можу самовдосконалюватися» (ГМС), підрахувавши кількість збігів за твердженнями: 3, 4, 6, 8, 11, 12, 14. Максимум 7 балів.

ДОДАТОК Н

Методика «Структура творчої спрямованості педагога»

Даний опитувальник призначений для діагностики особливостей творчої спрямованості педагогів. Структура спрямованості розглядається як спів відношення творчої, ідеалістичної, егоцентристських і прагматичних орієнтації.

1. Ви б надавали перевагу: а) наданню допомоги конкретній людині, б) перетворенні суспільства; в) отриманню конкретних результатів діяльності; г) зміні себе.

2. Вас найбільше цікавлять: а) долі знайомих вам людей, б) розвиток суспільства; в) конкретні досягнення; г) власна доля.

3. Ви переживаєте за наслідки своїх дій: а) як вони впливають на оточуючих; б) як вони виглядають із погляду суспільної моралі; в) як вони впливають на досягнення конкретних цілей; г) як вони відбиваються на вашому сьогоденні й майбутньому.

4. Ви побоюєтеся: а) завдати шкоди конкретним людям; б) викликати осуд з боку певних груп або осіб; в) зазнати невдачі у своїх починаннях; г) виявитися неспроможним особистісно або професійно.

5. У конфліктних ситуаціях ви звичайно орієнтуєтеся на: а) інтереси інших осіб; б) суспільні норми; в) інтереси справи; г) власні інтереси й потреби.

6. Ви вважали б себе повноцінною особистістю, якби: а) могли надати реальну допомогу конкретній людині; б) залишили свій слід в історії людства;

в) одержали реальні, значущі результати у своїй діяльності; г) досягли виконання своїх бажань.

7. У якій сфері ви б хотіли працювати: а) сприяти розвитку особистості іншої людини; б) впливати на суспільний розвиток; в) робити матеріальні цінності; г) неважливо в якій, важливо одержати загальне визнання.

8. Ви вважаєте найбільш правильну таку ієрархію представлених нижче професійних педагогічних цінностей (поставте поруч із кожною позицією відповідний ранг за наступною схемою: 1 – найбільш важливе, 2 – менш важливе, ніж 1, але більше важливе, ніж всі інші тощо): а) професійна компетентність самого педагога; б) вільна самореалізація кожного; в) правильне навчання й виховання дітей; г) розвиток всіх учасників педагогічного процесу.

9. Якби Ви могли обрати свій життєвий сценарій, ви би обрали: а) доктор Айболить; б) Данко; в) Лівша; г) Мальвіна.

10. Вихователь на занятті має насамперед: а) створити сприятливі умови для розвитку й самовиявлення кожного учня; б) пам'ятати, що він

формує нове покоління; в) прагнути досягти реальних результатів (знань, вихованості, дисциплінованості); г) робити те, у чому він упевнений.

11. Оберіть собі девіз: а) «Розділена радість стає вдвічі більше, а розділене горе – удвічі менше»; б) «Якби в мене була точка опори, я б перевернув світ»; в) «Факти - уперта річ»; г) «Пізнай себе».

12. Ви б хотіли досліджувати проблему: а) інтересів, переваг, причин учинків оточуючих вас людей; б) пошуку життєвого сенсу, абсолютних цінностей; в) пошуку ефективних технологій у виробництві; г) самопізнання, саморозуміння.

13. У суперечці ви прагнете: а) краще поступитися, але не скривдити співрозмовника; б) з'ясувати істину; в) прийти до обопільної вигоди; г) відстояти свою правоту.

14. Вам хотілося б, щоб вас називали (виберіть із запропонованих нижче формулювань дві найбільш кращих для вас): а) гуманістом, б) романтиком, в) прагматиком, г) людиною «собі на розумі», д) добрягою, е) мрійником, ж) реалістом, з) незалежною особою.

15. Чому б ви могли присвятити життя: а) лікуванню душ; б) революційному перетворенню людства; в) реальним справам і здійсненням; г) пізнанню свого місця й призначення в цьому світі.

16. Ви б з більшою готовністю пішли:

1. а) на ігнорування інтересів справи заради інтересів конкретної людини; б) на відмову від інтересів конкретної людини заради справи.

2. а) на самопожертву заради досягнення загальнолюдських ідеалів; б) на відмову від ідеалів заради самозаощадження.

3. а) на те, щоб забути про себе заради інших; б) на те, щоб не дати іншому «сісти вам на шию».

4. а) на те, щоб одержати журавля в небі, ніж синицю в руках; б) на те, щоб одержати синицю в руках, ніж журавля в небі.

5. а) ви вважаєте, що: благополучне суспільство – це те, що піклується про благополуччя кожної людини, навіть на шкоду спільним інтересам;

б) добробут суспільства можна досягти шляхом відмови від благополуччя окремих людей.

6. а) заради інтересів справи можна й потрібно пожертвувати особистими пріоритетами; б) жодна справа не варта того, щоб відмовитися від радощів життя.

17. Якби дійсно було можливо відроджуватися після смерті (реінкарнація) в образі живої істоти, ви б хотіли стати: а) птахом гагарою, що видирає в себе на груди пір'я, щоб зігріти пташенят; б) мангустром Рікі-Тікі-Таві, мета життя якого – викорінювати зло, боротися з ним, ризикуючи життям; в) бджілкою, що завжди працює; г) кішкою, що гуляє сама по собі.

18. Ви вважаєте, що основні недоліки суспільства викликані: а) реаліями життя, конкретними життєвими обставинами людей;

б) недосконалістю людської природи; в) лінню, втратою стимулів продуктивної праці; г) втратою людиною своєї щирої, природної особистості в сучасному світі; д) відчуженістю між людьми.

19. Ви вважаєте, що дітей необхідно орієнтувати, насамперед, на те, що їм:

а) жити в суспільстві рівних серед рівних; б) відповідати за майбутнє людства;

в) чесною працею заробляти собі на життя; г) варто гостро усвідомлювати свою унікальність і неповторність.

20. Чому ви надаєте перевагу в роботі: а) процесу досягнення мети;

б) наміченій меті, продумуванню можливих шляхів її досягнення;

в) отриманню результату; г) успіху, що заслужено приходить до людини.

Обробка результатів

Відповіді за більшості тверджень (крім 14 й 16) під індексом «а» свідчать про гуманістичну орієнтацію, «б» – ідеалістичної, «в» – прагматичної, «г» – егоцентристської. За кожен збіг нарахуєте собі по 1 балу.

Відповідь на питання 14 налічує 2 можливі вибори гуманістична орієнтація – а, д; ідеалістична – б, е; прагматична - в, ж; егоцентристська г, з, кожен вибір оцінюється в 1 бал. Результат додається до загальної суми.

Питання 16 передбачає вибір із двох альтернатив на користь однієї. Можливі такі сполучення спрямованості: гуманістична – 1а, 3 а, 5 а; ідеалістична – 2а, 4а, 5б; прагматична - 1б, 4б, 6а; егоцентристська – 2б, 3б, 6б. Отже, від-повідаючи на запитання 16, по кожному виду спрямованості можна набрати від 0 до 3 балів. Додайте отримані кількісні значення до загальної суми.

Загальна кількість балів, які можна набрати по тесту, – 23.

Аналізується структура спрямованості, тобто співвідношення кількості балів, набраних по кожному окремому виду спрямованості.

ДОДАТОК П

Методика «Здатність до емпатії»

Пропонована методика успішно використовується казанським психологом І. Юсуповим для дослідження емпатії (співпереживання), тобто вміння поставити себе на місце іншої людини, здатності до довільної емоційної чуйності на переживання інших людей. Співпереживання – це прийняття тих почуттів, які відчуває хтось інший, так, як якщо б вони були нашими власними.

Для виявлення рівня емпатійних тенденцій необхідно, відповідаючи на кожне з 36 тверджень, приписувати відповідям наступні числа: 0 – не знаю; 1 – ні, ніколи; 2 – іноді; 3 – часто; 4 – майже завжди; 5 – так, завжди.

Тестовий матеріал

1. Мені більше подобаються книги про подорожі, ніж книги із серії «Життя чудових людей».
2. Дорослих дітей дратує турбота батьків.
3. Мені подобається роздумувати про причини успіхів і невдач інших людей.
4. Серед всіх музичних напрямів волю музику в сучасних ритмах.
5. Надмірну дратівливість і несправедливі докори хворого треба терпіти, навіть якщо вони тривають роками.
6. Хворій людині можна допомогти навіть словом.
7. Стороннім людям не слід втручатися в конфлікт між двома особами.
8. Старі люди, як правило, образливі без причин.
9. Коли в дитинстві слухав сумну історію, на мої очі самі по собі наверталися сльози.
10. роздратованому стані моїх батьків впливає на мій настрій.
11. Я байдужий до критики на мою адресу.
12. Мені більше подобається розглядати портрети, ніж картини з пейзажами.
13. Я завжди прощав все батькам, навіть якщо вони були не праві.
14. Якщо кінь погано тягне, її потрібно шмагати.
15. Коли я читаю про драматичні події в житті людей, то відчуваю, немов це відбувається зі мною.
16. Батьки ставляться до своїх дітей справедливо.
17. Коли я бачу, як сваряться підлітків або дорослих, я втручаюся.

18. Я не звертаю уваги на поганий настрій своїх батьків.
19. Я подовгу спостерігаю за поведінкою тварин, відкладаючи інші справи.
20. Фільми і книги можуть викликати сльози тільки у несерйозних людей.
21. Мені подобається спостерігати за виразом облич і поведінкою незнайомих людей.
22. У дитинстві я приводив додому бездомних кішок і собак.
23. Всі люди необгрунтовано озлоблені.
24. Дивлячись на сторонню людину, мені хочеться вгадати, як складеться його життя.
25. У дитинстві молодші за віком ходили за мною по п'ятах.
26. При вигляді покаліченого тваринного я намагаюся йому чимось допомогти.
27. Людині стане легше, якщо уважно вислухати його скарги.
28. Побачивши вуличне пригода, я намагаюся не потрапляти в число свідків.
29. Молодшим подобається, коли я пропоную їм свою ідею, справу або розвагу.
30. Люди перебільшують здатність тварин відчувати настрій свого господаря.
31. З скрутної конфліктної ситуації людина повинна виходити самостійно.
32. Якщо дитина плаче, на те є свої причини.
33. Молодь повинна завжди задовольняти будь-які прохання і дивацтва строків.
34. Мені хотілося розібратися, чому деякі мої однокласники іноді були замислені.
35. Безпритульних домашніх тварин слід відловлювати і знищувати.
36. Якщо мої друзі починають обговорювати зі мною свої особисті проблеми, я намагаюся перевести розмову на іншу тему.

Обробка та інтерпретація результатів Перш ніж підрахувати отримані результати, перевірте ступінь відвертості, з якою ви відповідали. Якщо ви відповіли «не знаю» на затвердження № 3, 9, 11, 13, 28, 36, а також «так, завжди» на затвердження №11, 13, 15, 27, то ви не були відверті, а в деяких випадках прагнули виглядати в кращому світлі. Результатам тестування можна довіряти, якщо по всіх перерахованих пунктів видали не більше трьох

нещирих відповідей, при чотирьох вже слід сумніватися в їх достовірності, а при п'яти можете вважати, що роботу виконали марно. Тепер підсумуйте всі бали, приписані відповідям на пункти № 2, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29 і 32. Зіставте результат з наведеною нижче шкалою розвиненості емпатійних тенденцій.

Від 82 до 90 балів – дуже високий рівень емпатійності. У вас болісно розвинене співпереживання. У спілкуванні ви, як барометр, тонко реагуєте на настрій співрозмовника, ще не встиг сказати ні слова. Вам важко від того, що оточуючі використовують вас як громовідвід, обрушуючи на вас свій емоційний стан. Дорослі та діти охоче довіряють вам свої таємниці і йдуть за порадою. Нерідко ви відчуваєте комплекс провини, побоюючись заподіяти людям клопоти; не тільки словом, але навіть поглядом боїтеся зачепити їх. Вас не покидає занепокоєння за рідних і близьких. Ви дуже вразливі, можете страждати при вигляді покаліченого тваринного або не шукати собі місця від випадкового холодного привітання начальника. Ваша вразливість часом не дасть вам заснути. Будучи в засмучених почуттях, ви потребуєте емоційної підтримки з боку. При такому ставленні до життя ви близькі до невротичних зривів. Подбайте про своє психічне здоров'я.

Від 63 до 81 бали – висока емпатійність. Ви чутливі до потреб і проблем оточуючих, великодушні, схильні багато чого їм прощати; з непідробним інтересом ставитеся до людей, вам подобається «читати» їхні обличчя і заглядати в їхнє майбутнє. Ви емоційно чуйні, товариські, швидко встановлюєте контакти і знаходите спільну мову, повинно бути, і діти тягнуться до вас. Навколишні цінують вас за душевність. Ви намагаєтеся не допускати конфліктів і знаходити компромісні рішення, добре переносите критику на свою адресу. В оцінці подій ви більше довіряєте своїм почуттям і інтуїції, ніж аналітичним висновкам; віддасте перевагу працювати з людьми, ніж поодиноці; постійно потребуєте соціального схвалення своїх дій. При всіх перерахованих якостях ви не завжди акуратні в точній і кропіткій роботі. Вас дуже легко вивести з рівноваги.

Від 37 до 62 балон – нормальний рівень емпатійності, властивий переважній більшості людей. Оточуючі не можуть назвати вас «товстошкірим», однак ви не належите до числа особливо чутливих осіб. У міжособистісному спілкуванні ви більш схильні судити про інших за їхніми вчинками, ніж довіряти своїм особистим враженням. Вам не чужі емоційні прояви, але в більшості своїй вони знаходяться під самоконтролем. Ви уважні в спілкуванні, намагаєтеся зрозуміти більше, ніж сказано співрозмовником, але при зайвому з вашої точки зору зіслання почуттів втрачаєте терпіння;

віддаєте перевагу делікатно не висловлювати свою точку зору, не будучи впевнені в тому, що вона буде прийнята. При читанні художніх творів і перегляді кінофільмів ви частіше стежите за дією, ніж за переживаннями героїв; утрудняєтеся прогнозувати розвиток відносин між людьми, тому, трапляється, що їхні вчинки виявляються для вас несподіваними. У вас немає розкутості почуттів, і це заважає вашому повноцінному сприйняттю людей.

12-36 балів – низький рівень емпатійності. Ви є труднощі у встановленні контактів з людьми, незатишно почуваетесь в галасливій компанії; емоційні прояви у вчинках оточуючих часом здаються вам незрозумілими і позбавленими сенсу. Ви віддаєте перевагу відокремленим заняттям конкретною справою, а не роботі з людьми. Ви – прихильник точних формулювань і раціональних рішень. Ймовірно, у вас мало друзів, а тих, хто є, ви більше цінуєте за ділові якості і ясний розум, ніж за чуйність і чуйність. Люди платять вам тим же. Бувають моменти, коли ви відчуваєте свою відчуженість, оточуючі не надто шанують вас своєю увагою. Але це можна виправити: потрібно лише спробувати розкрити свій «панцир», пильніше вдивлятися в поведінку близьких і приймати їх потреби як свої.

11 балів і менше – дуже низький рівень. Емпатійні тенденції особистості не розвинені. Вам важко першим почати розмову, тримайтеся осібно серед товаришів по службі. Особливо важкі контакти з дітьми та особами, які набагато старші за вас.

У міжособистісних стосунках ви нерідко опиняєтеся в незграбному положенні, не знаходите взаєморозуміння з оточуючими. Ви любите гострі відчуття; спортивні змагання віддаєте перевагу мистецтву. У діяльності ви занадто центровані на собі. Ви можете бути дуже продуктивні в індивідуальній роботі, але взаємодія з іншими людьми – не ваш коник. Ви з іронією ставитеся до сентиментальних проявів; болісно переносите критику на свою адресу, хоча в змозі бурхливо не реагувати на неї. Вам необхідна гімнастика почуттів.

ДОДАТОК Р

Сертифікати участі у науково-практичних конференціях

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
SCIENTIA

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

Certificate provides at least a 0,1 ECTS credits to awarded participants for being involved

Yuliia Honcharenko

participated in the IV International Scientific and Theoretical Conference

THEORETICAL AND PRACTICAL SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS: RESEARCH AND RESULTS OF THEIR IMPLEMENTATION

Scan the code to get access to the conference proceedings

April 7, 2023
Pisa, Italian Republic

The conference is included in the Academic Resource Index ResearchBib catalog and UKRISTEI catalog (Certificate № 27 dated January 17th, 2023);

Head of the European Scientific Platform
Chairman of the Organizing committee
MARIIA HOLDENBLAT

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»

СЕРТИФІКАТ

№ 000151/с-2022
засвідчує, що

Гончаренко Юлія Олександрівна

взяв (взяла) участь у роботі І Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: АКсіОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»
Кількість годин: 6 годин/0,2 кредитів ECTS

В.о. директора коледжу,
кандидат психологічних наук

02 грудня 2022 року, м. Нікополь

Наталія ШЕВЯКОВА

Навчально-методичний посібник
«Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в
закладі дошкільної освіти»

*Розвиток творчих здібностей
вихователів дітей дошкільного
віку в закладі дошкільної освіти*

Чернігів 2023

УДК 378:373.2.011.3-051:159.954

Рецензенти:

Запорожченко Т. П. - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Кутеньова Н. Б. - консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Чернігівської міської ради».

Розвиток творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти. / упорядники: Кошель А. П., Олексієнко В. В., Гончаренко Ю. О. навч.-метод. посіб. для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після-кваліфікаційної освіти. Чернігів. ФОП Баликіна С. М. 2023. 80 с.

Матеріали навчально-методичного посібника присвячені актуальній проблемі дошкільної освіти - розвитку творчих здібностей вихователів закладів дошкільної освіти.

У навчально-методичному посібнику проаналізовано науково-педагогічна література з проблеми розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, наведено методичні рекомендації, авторські розробки, діагностичний матеріал щодо розвитку творчих здібностей вихователів дітей дошкільного віку в ЗДО.

Навчальне видання рекомендовано для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після-кваліфікаційної освіти.

© Кошель А.П., Олексієнко В. В., Гончаренко Ю. О. 2023р.

ЗМІСТ

ВСТУП _____	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ _____	6
1.1. ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМА _____	6
1.2. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ _____	12
1.3. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗДО _____	30
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО _____	34
2.1. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗДО _____	34
2.2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО _____	35
2.3. СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ _____	57
ЛІТЕРАТУРА _____	67
ДЛЯ НОТАТКІВ _____	74

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ**КОШЕЛЬ АННА ПАВЛІВНА**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

ОЛЕКСІЄНКО ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

викладач кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

ГОНЧАРЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка.

**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В
ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

навчально-методичний посібник для педагогів і керівників закладів дошкільної освіти, здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, працівників системи після-кваліфікаційної освіти.

Підписано до друку 19.12.2023 р. Формат 60x90/16

Обсяг 4,1 друк. арк.

Наклад 10 прим. Зам. № 1289

ФОП Баликіна С.М.

м. Чернігів, пров. 1-го Травня, 2а

Тел.: (046) 610-424

0462print@ukr.net